

Městská knihovna v Praze

Jiří
Orten

Toník
a Mařenka

PRAHA 2013

Půjčujeme:

knihy / časopisy / noviny / mluvené slovo /
hudbu / filmy / noty / obrazy / mapy

Fpřístupňujeme:

wi-fi zdarma / e-knihy / on-line encyklopedie /
e-zdroje o výtvarném umění, hudbě, filmu

Pořádáme:

setkání s autory / přednášky / koncerty /
filmová představení / výstavy /
aktivity pro děti a jejich rodiče / čtení

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.facebook.com/knihovna

www.e-knihovna.cz

Znění tohoto textu vychází z díla Toník a Mařenka tak, jak bylo vydáno vydavatelstvím Mladá Fronta v roce 1999 (ORTEN, Jiří. *Toník a Mařenka*. 1. vyd. Praha: Mladá Fronta, 1999. 229 s. Spisy Jiřího Ortena, sv. 6).

Fotografie Jiřího Ortena: originály archiválií jsou uloženy v Památníku národního písemnictví – literární archiv.

Text díla (Jiří Orten: Toník a Mařenka), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Citační záznam této e-knihy:

ORTEN, Jiří. *Toník a Mařenka* [online]. V MKP 1. vyd. Praha: Městská knihovna v Praze, 2013 [aktuální datum citace e-knihy – př. cit. rrrr-mm-dd]. Dostupné z: http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/91/27/83/tonik_a_marenka.pdf.

Vydání (obálka, grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 30. 12. 2013.

OBSAH

Kapitola první	5
Kapitola druhá	17
Kapitola třetí.....	32
Kapitola čtvrtá.....	45
Kapitola pátá	59
Kapitola šestá	72
Kapitola sedmá	81

Kapitola první

Zdi mají uši.

PŘÍSLOVÍ

Na hřiště jsme dorazili, když ještě svítlo slunce. Mám na sobě zimní kabát, který je těžký, a ramena jsou z něho celá otačená. Pavlína nedovolí, abych si jej svlékl a nesl přes ruku. Než se vrátíme, obejdeme dvakrát lesík a zajdeme do křesťanského kostela. Tak určuje Pavlína vždycky program naší procházky a člověk nesmí namítat nic, jinak by se zlobila. A potom, do křesťanského kostela! Tam přece nemám já co dělat. Nemohu za to, že je Pavlína pobožná.

Na druhé straně hřiště si hraje několik chlapců. Uteču Pavlíně. Ať se třeba rozzlobí a žaluje mamince. Jak utíkám, cítím, že mi hlasitě tlouče srdce. Ten protivný kabát bych hrozně rád zahodil, aby ho už nikdy nikdo nenašel. Za síťovým plotem hrají tenis. Když jim přepadne míček, hodím jim ho a pozdravím je. Ti chlapci staví nějaký dům. Válí se tu všude plno červených cihel. Postavil jsem se nesměle opodál. Ani si mě nevšímají. Nevadí, budu se na ně jenom dívat. Kladou na sebe cihly. Jedna strana je ještě úplně volná, ale ty ostatní tři jsou vyšší než já. Co kdybych nepozorovaně vklouzl do toho červeného domu a schoval se tam Pavlíně? Udělám to. Nikdo na mne nemluví. Dobře, oslovím je sám.

„Prosím, mohu se tu schovat před chůvou?“

Sedl jsem si dovnitř a oni právě počínají stavět čtvrtou stěnu. Pavlína bude jistě celá zoufalá. Včera se u nás vypravovalo o černém autě, které unáší malé hochy a prodává je do otroctví. Vsadil bych se, že si na to Pavlína hned vzpomene. Rád bych jednou potkal to auto. Vím o něm jenom, že jezdí docela neslyšně a páni v něm nabízejí všem na potkání cukroví. Co by asi dělala Mařenka, až by mě prodali? Plakala by? Já bych vůbec neplakal. Maminka říká, že se na jaře a na podzim otvírá země. Teď je už jaro. Sedím tedy na

otevřené zemi, ale nepozoruji to ani. Když je něco otevřené, člověk tam vejde, zvlášť když je tak malý jako já.

Slyším přicházet Pavlínu. Je udýchaná, protože rychle běžela. Chodí kolem dokola a nevidí mne. Dům je už vystavěn. To je ale směšné! Ztratil jsem se, Pavlíno! Unesli mě černým autem! Možná že Pavlína skočí z Čížkovy skály, aby se na ni maminka nezlobila.

Do cihel někdo udeřil kamenem. Co to? Chtějí mne zabít, nebo zapomněli, že jsem tu ukryt před Pavlínou? Asi si hrají na bombardování domu, ale já jsem tu, halo, Pavlíno, já jsem tady, Pavlíno, slyšíš mě? Vstávám. Nevidím přes cihly, jsou příliš vysoko. Když mě zasáhne kámen, určitě mě zabije nebo zraní a budu ležet šest neděl v nemocnici. A doma mám vzduchovku a večer jsem chtěl před spaním střílet. A zítra je loutkové představení, bude tam Mařenka, a já budu v nemocnici. Přinese mi květiny? To se dělá. Ach Mařenko, přijď mi teď na pomoc, ti zlí chlapci mě chtějí umučit.

Jistě, Pavlína už jistě odešla. Běhá po hřišti nebo po lesíku a volá mé jméno. Ano, slyším ji. Antoníne, Antoníne, volá. Má dobrá Pavlíno, ty jsi přece jenom hodná a už nikdy tě nebudu zlobit a nikdy se ti už nikam neschovám, jenom ať to teď dobře dopadne.

Malý úlomek červené cihly mě udeřil do čela. Křičím:

„Neházejte tím kamením, neházejte sem, já jsem tady!“

Přiběhli ke mně. Z čela mi teče krev. Stéká po tváři až na ústa, cítím ji ve svých ústech, pijí krev, to přece není zdravé, vidíte, co jste mi udělali. Jsem hrdina, byl jsem zraněn, nevím již o ničem, bojím se nemocnice, vidím Pavlínu, vidím ji slzami, je směšně rozmazaná. Pavlíno, vy jste ale rozmazaná, hned se zaostřete! Zaostřuje se v kině. Pozitří půjdu do kina, Mařenka tam bude, a zítra – maminka mě jistě zavře doma, ach moje Pavlíno.

Vzala mě do náruče. Nevěděl jsem, že jsem tak lehký. Hýčká mě.

„Můj maličký, ublížili ti?“

Pláče. Neměla mne litovat. Takhle jsem všechno pokazil. Je po hrdinství a do nemocnice nepůjdu. Obyčejná odřenina, nejvýš boule na čele a tu mi bude maminka zamačkávat nožem, a tatínek, tatínek se mi bude smát.

Dům z cihel je celý pobořen. Vedu se s Pavlínou za ruce a jdeme domů. Slunce už zapadlo. Je soumrak. Na tenise se stácejí sítě. Umazaní sběrači míčků jdou kolem nás. Mračím se na ně. Oškliví kluci. Nějaká krásná slečna v bílých šatech se vede pod paží s vysokým pánem. Má černé vlasy jako maminka a hezky se usmívá.

Za tři dny musím napsat nějakou pohádku. Mařenka ji na mně chce. O čem to bude pohádka? O domečku z červených cihel a bitvě kolem něj. Pak přijede princ na bílém koni, to jsem já, a rozhodne bitvu svým mečem. Nepřátelským pěšákům, kteří házejí kamení na hodné chlapečky, kteří se ukrývají před zlými chůvami, useká uši a vytrhá jim jazyky z úst. Tak se to dělá pokaždé. Pak ty uši a jazyky nabodne na meč a pojede za zpěvu písni městem. Přijede až k domu Mařenky, která je chudobná, má zlaté vlásky a modré oči, zamračí se na jejího tatínka a vezme ji na koně. Pojedou dlouho, dlouho a daleko, daleko, až do rodného hradu, kde je padací most, mnoho síní, jídel, princezen, princů a králů.

Ale Mařenka, to ať si nikdo nemyslí, není žádná Popelka. Je to Sněženka. Nebo ta holčička, co šla vysvobodit svého bratříčka od Zimní královny? Bratříčkovi spadl ledový hrot do srdce a zapomněl na ni. Mařenko, Mařenko, to bude pohádka!

Pan král na hradu se usměje na prince a řekne mu:

„Už zas jsi někoho vysvobodil?“

Princ se skromně zardí a prohodí:

„Kořist je jenom tisíc nepřátelských jazyků a dva tisíce uší. Tady jsou.“

A hodí je napospas dravé zvěři. Že bude slavná svatba, je samozřejmé.

Umím počítat až do deseti tisíc a ještě dál. A pohádek napíši, co budu chtít. Umí to ještě někdo? A Mařenka o tom ani neví. Má mě za malého a hloupého. Snad ji přesvědčím. Jednou se jí zeptám, miluje-li mě. Včera se u nás mluvilo o lásce. Ta hluchá paní, která už nemá zuby a dává mi vždycky hubičku, miluje nějakého vojáka. Nelíbí se mi to. Kdyby mě byli v těch cihlách zabili, měl bych za tři dny pohřeb. Dřív to nejde, protože bych ještě nemusil být mrtev

a pohřbili by mě zaživa. Za rakví půjde maminka a tatínek a Pavlína a starší bratr a možná že i Mařenka. Pak celá naše třída i s panem učitelem. Bude to krásné, tolik krásné.

„Proč pláčeš? Bolí tě něco?“

„To nic není, Pavlíno, zapomněli jsme jít do kostela a obejít lesík.“

„Nu, zítra si to vynahradíme, můj miláčku. A už nikdy nemluv s těmi zlými kluky.“

„To víte, Pavlíno. A žalovat mamince nebudete?“

Je jaro a země je otevřená. Dívám se na zem. Všechno dláždění je kostrbaté a někde jsou škvíry, jako by nastávalo zemětřesení. Věž kostela svátého Jakuba je nachýlená, a kdyby spadla, dopadla by právě na dům, kde bydlíme. Ležím v posteli a najednou slyším padat věž. Mé srdce hlasitě tluč. Věž mi dopadla právě k nohám. Leží přes celé náměstí a u nohou mám kříž z její špičky. Je obrovský, na dva metry dlouhý. Železný kříž. Ano, zapomněl jsem uklidit ten magnet, který mi přivezl včera strýček. To já jsem zavinil, že spadla věž. Bože, kolik lidí asi zabila? Jenom já jsem zůstal naživu. Celé město je mrtvo a maminka a tatínek a Pavlína a starší bratr a Mařenka. Za tři dny jim půjdu na pohřeb. Budu házet všem špetky hlíny na rakve. Na hřbitově je také otevřená země, když je jaro.

„Proč už zase pláčeš?“

„Pavlíno, dnes večer bude jistě pršet.“

„Hlupáčku, nebe je úplně modré. To se ti zdá.“

„Asi se mi to jenom zdá, Pavlíno. Smím dnes ještě chvilku střílet ze vzduchovky?“

„Podívej se, Toníku, opravdu prší! Štěstí že už jsme doma.“

Pavlína je má chůva. Už se ani nepamatuji, kdy k nám přišla. Myslím, že jsme ten den měli právě koláče. Nechtěli mi dát před obědem a rozbil jsem ve zlosti pěstí okno. Sklo mi nařízlo tepnu a vyteklo mi mnoho krve. Pavlína mě vzala do náruče. Vždycky mě bere do náruče. Maminka o ní říká, že je hezká a že by si mohla nalézt mnoho mládenců, jen kdyby chtěla. Pavlína asi nechce. Někdy večer se dívá smutně před sebe. To jsem potom tiše a dívám

se někam jinam, protože si myslím, že jsou chvíle, kdy každý člověk potřebuje být úplně sám. To je, jako kdyby mě někdo rušil před spaním nebo ráno, když procitnu. Říkám takovým chvílím mé hry a vymýšlím si hezké pohádky pro Mařenku. Také přivírám oči, ale nespím. Modlím se k Bohu. Bůh je, všichni to říkají. Jenomže se o něm nesmí mnoho mluvit. To by se pak urazil a měli bychom hřích. Pan rabín o něm umí vypravovat spoustu příběhů. Musí být hodný, ten Bůh. Také se za něj někdy modlím, aby byl stále zdravý, aby nikdy nestonal a měl všechno, co si přeje. Včera jsem hovořil s Mařenkou v parku o životě. Řekla mi, že mám hezké vlasy a zda mě smí pohladit. Dovolil jsem jí to a ona pak vzdychla a povídala, že je jí na světě někdy smutno. Přiznal jsem se, že mně také. Usmála se, jako bych si nedovedl představit ve svém věku, co je to, když je člověku smutno. Velmi mě podceňuje. Asi právem, protože je jí už čtrnáct let a já jsem teprve malý a nepatrný. Mařenka už jistě také někoho miluje jako ta hluchá bezzubá paní. Já ostatně také. Jenomže o tom se nesmí Mařenka nikdy dovědět. Až budu velký, stanu se pánem v černém autě a unesu ji. Nikdy ji neprodám. Unesu ji na nějaký ostrov. Třeba na ten, kde byl Robinson. Mařenka bude můj Pátek. Četl jsem knížku o Robinsonovi. Dal mi ji starší bratr k narozeninám. Řekl, že je už velmi stará a že ji čtou všechny děti v mém věku, abych si ji tedy také přečetl. Můj bratr je hlupák. Myslí si, že ničemu nerozumím. Ale Robinson nebyl hlupák, ó ne.

Ted' právě hraje z rádia hudba. Je vážná a smutná. Zpívají. Já neumím zpívat. Můj hlas je ošklivý. Půjdu se postavit před zrcadlo a podívám se na sebe. Mé vlasy jsou hezké, Mařenka to také říká a Mařenka rozumí vlasům, je už přece tolik stará a moudrá. Proč vidím jenom svou hlavu v zrcadle? Za deset let se tam uvidím celý. Co potom o sobě řeknu? Budu smutný, když budu ošklivý, a veselý, když budu krásný? Znáám mnoho ošklivých lidí. Mluví se mnou a smějí se na mne. Pronásledují mne, když jsem s Pavlínou na procházce i když jsem doma. To chodí na návštěvu a maminka s nimi hovoří. Kdyby k nám přišla jednou Mařenka na návštěvu, jistě bych se styděl a utekl bych. Ach Mařenko, proč vzdycháš? Já

vím, že pro tebe neznamenám nic, vůbec nic. Ale vždyť bys mohla vědět, když ležím a ještě nespím, že jsme milenci a chováme se k sobě jako tatínek a maminka, držíme se za ruce a hledíme si do očí, víš, jsme stejně velicí, oba máme zlaté vlasy, jenomže mé oči jsou smutnější než tvoje. Slyšíš mne, Mařenko, slyšíš mne až u sebe doma?

Zítřka se uvidíme na loutkovém představení. Ta loutková představení se mi hnusí a Kašpárka bych nejraději roztrhal. Je jako můj bratr a strýc Šmidra, jako ti všichni známí a oškliví lidé, a hloupý Honza, hloupý Honza, to jsem já. Jenom ty jsi princezna a nikdo mi tě nemůže zošklivit. Až budu psát tu pohádku pro Mařenku...

Do pokoje přišel bratr. Kouří cigaretu a čte z velké knihy. Potají ho pozorují. Vůbec nečte a stále jenom hledí na jedno místo. Jdu k němu.

„Oto, stalo se ti něco?“

Mávl pohrdavě rukou.

„Ty, pověz mi to.“

Podíval se na mne. Má slzy v očích. Dávám mu ruku na rameno a hladím ho po vlasech. Má černé vlasy a byl bych rád, aby si mě vzal na klín. Člověk prostě potřebuje, aby k němu byl někdo něžný.

„Oto, proč mi nechceš povědět, co tě trápí? Třeba ti pomohu.“

MLčíme a tiskneme se k sobě. Jsme silnější, když jsme takto pohromadě.

„Mohu ti vypravovat svou pohádku, Oto?“

Dívá se na mne užasle. Vypravuji.

Byl jeden pokoj, v němž nebylo nic, ani jeden obrázek, ani jedna židle a ani jeden stůl, jenom čtyři holé stěny. Byl smutný, že je tak sám a opuštěný. V noci často plakal. Díval-li se svým oknem, viděl jenom dvůr plný špíny a dýchal vzduch plný nečistoty. Ale jednou přijel k němu krásný princ na bílém koni a s mečem v ruce a řekl mu:

„Nyní z tebe bude královská síň,“

Pokoj se velice zaradoval. Ale pak si vzpomněl, že je noc a že se mu jenom něco zdá, a byl tím smutnější. Ubohý holý pokoj. Bylo mu zima.

A tu jsem k němu přišel já a zatloukl jsem na všechny čtyři stěny po jednom obrázku. Na těch obrázcích byly hezké slečny, které se usmívaly. Vprostředku jsem rozdělal veliký oheň, aby bylo teplo. V tom pokoji spím od té doby každou noc a to se ti jenom zdá, že spím doma a ve své posteli.

Nemyslíš, Oto, že se nám to jenom zdá, že procitáme a jdeme spat? Jistě se nám to jenom zdá. Jednou si promneme oči, procitneme doopravdy a všechno bude jiné. Nebudeme zde, na této zemi, ale na Marsu nebo na nějaké jiné hvězdě. Budeme se procházet nazí a všichni budeme velice krásní. Nebudeme lidmi. Jenom Mařenka bude sídlit zde na zemi a to už mi zůstane jen jediný úkol: jít ji vysvobodit.

„A ty, Oto, nebudeš smutný, až poznáš Mařenku. Já ti ji přivedu a ona se na tebe hezky usměje a řekne, že máš hezké vlasy. Budeš šťasten a budeš se smát. Myslím, že je to všechno pravda, co ti říkám.“

Bratr mlčí. Není potřeba, aby něco odpovídal. Ví už teď, co si myslím, a stali jsme se tak spiklenci. Jsme opravdovými bratry. Mám ho rád. Všechny lidi mám rád, i ty ošklivé, kteří mne přezírají a posílají mi své zvětralé hubičky, o něž nestojím.

Byl Ota smutný? Však on ví proč. A je dobře být někdy smutný. Jinak by naše oči nebyly k ničemu. Nic by nebylo k ničemu, a až bychom jednou procitli, neradovali bychom se. Je ošklivé být dítětem a toužit vyrovnat se těm velkým, jimž sahám jenom k hrudi? Není to pranic ošklivé, neboť potom, až budu jako oni, budu vědět, co je to být malý, co je to být dítě. Nemohu za to, že oni všichni na to úplně zapomněli. Stalo se to jejich vinou a nikdo je už nezachrání.

Přišla Pavlína a říká, že už musím jít spat. Rád bych si přece jenom ještě chvilku zastřílel ze své vzduchovky.

„Pavlíno, hodná Pavlino, smím?“

„Je už opravdu velice pozdě.“

„Zítra půjdu o to dřív spat.“

„Jsi zlý a neposlušný.“

Jdu tedy spat. Vedle v kuchyni se ještě svítí. Pavlína čte zamilovaný román s červenou vazbou. Tatínek je někde na schůzi. Jsem zcela sám v pokoji. Je šero a hledím otevřenýma očima před sebe. Kdybych zavřel oči, utíkaly by mi od nich podivně zabarvené věci a stále by se vracely a stále by znovu přicházely. Je to mé srdce, jež takto vidím ubíhat? Ano, to je mé srdce a v tom srdci je uzamčena Mařenka a ještě mnoho jiných věcí. Budu se napřed chvilku modlit, než dovolím, abych usnul.

„Pane Bože, děkuji ti za celý dnešní den a za tuto noc, jež přijde a v níž mi jistě nepošleš hrůzné sny, ale jenom sny o Mařence a o jiných krásných věcech.

Pane Bože, vůbec ti nevyčítám, že jsem nesměl střílet ze vzduchovky a že mě zranili kamenem do čela. Naopak, děkuji ti, že jsi mi dovolil říci Otovi to, co si myslím, a že on se teď na mne nedívá už tak přezíravě.

Jdu spat a modlím se k tobě a za tebe. Bud' hodně zdrav!“ Ponořím rty do sklenice vody, jež stojí na židli u mé postele, položím se nejprve na pravou stranu, a když neusnu, tak naznak, a když ještě neusnu, tak na tu stranu, kde je srdce, a budu je potom slyšet velmi hlasitě bít. To už ale jistě usnu. Přivírám pomalu, docela pomalu oči. Náhle slyším někoho přicházet.

Myslili, že už spím, a přišli sem. Maminka s Otou. Mluví polohlasně. Tvářím se, že o ničem nevím, a snažím se něco zaslechnout. Slyším je, slyším je!

„Domnívala jsem se, že jsi rozumnější a že se mohu na tebe spolehnout.“

„Ale maminko, cožpak ty jsi nebyla nikdy mladá?“

„Já dobře vím, co mi chceš říkat. Když sem však zašel sám její tatínek a prosil mne, abych ti zakázala Mařenku neustále obtěžovat, vím, co je má povinnost a co je povinností všech matek: ostříhat své dítě od prostopášností.“

„Nevím, co ti mám odpovědět. Ani se neodvážuji připomenout, že mohu mít Mařenku rád...“

„Mlč, vzbudíš Toníka. Jdi nyní spat a ráno si promluvíme o všem zevrubněji.“

Již dávno nemyslím na spaní. Proto byl tedy Ota smutný. Ale Mařenka, jaká Mařenka? Je jenom jedna. A to je ta má, na niž ustavičně myslím. Och, zblázním se z toho ještě! Nemohu ani něco promluvit, zakázali by mi to nebo by se mi vysmáli. Je již veliká a má zlaté vlasy, je možné, aby Ota..., ano, vždyť je to možné.

Musím teď rychle zapomenout na to, co jsem slyšel, a usnout. Ať si ji nechá, nestojím již o ni. Má na ni větší právo než já. Co já, já jsem ještě dítě. A on je už mladý pán, všichni mu tak říkají.

Ota miluje Mařenku. Mařenka miluje Otu. A její tatínek se proto zlobí. Naše maminka se také zlobí. Naše maminka a její tatínek, a co náš tatínek? A co Pavlína? A co pan učitel? Co Karel? Co chlapci z naší třídy? Co Bůh? Co ten tomu asi říká? Ví vůbec něco? Jistě ví, pan rabín říká, že ví všechno.

Tak, a teď si lehnu na levou stranu, přímo na srdce, ať se třeba utluče. Musím spát. Musím spát. Musím spát.

Ještě sklenici vody.

Když mě bolí hlava, dávají mi bílý obklad na čelo. Ach, mě bolí hlava, maminko, Pavlino, Oto, Mařenko, Karle, mě bolí hlava, nevím proč a z čeho, nic špatného jsem nesnědl a nemám rýmu.

Miluji Mařenku? Bolí při lásce hlava? Bolí Otu hlava? Bolí Mařenku hlava? Ale proč, ale proč? Proč mne nikdo nemiluje? Proč se na mne všichni jenom pitvoří? Proč nebolí někoho hlava pro mne? Ach, pohádku, rychle pohádku!

Byla jedna hlava, která nedělala nic jiného, než že bolela. Všichni se již báli, že se ze samé bolesti rozskočí. Poslali pro lékaře, ale lékaři si nevěděli rady. Poslali pro kouzelníky, ale i ti jenom potřásali hlavou a báli se té bolavé hlavy. Poslali pro Pána Boha, ale ten spal a nesměli ho budit.

Pak jsem tam přišel já a dal jsem té hlavě bílý obklad na čelo. Nepomohlo to. Vzal jsem ji do dlaní a hladil jsem ji po vlasech.

Nepřestala naříkat. Ale tu, kde se vzala tu se vzala, přiletěla na koštěti stará babička, ze které bylo vidět jenom samé vrásky a veliká zažloutlá ústa, která voněla jako heřmánek. Vzala velkou sekyrku, rozpráhla se – a najednou jsem poznal, že je to má hlava, že nechci, aby mi ji zabíjeli, ať bolí, ať strašně bolí, jenom když ji mám, nechci žádné obklady, nechci babičku a lékaře a kouzelníky, chci být se svou hlavou sám a zalykat se tou velkou bolestí, která nepřichází a neodchází, která je tu, navždycky se mnou a neoddělitelná. Je to moje nová hlava.

Berou mi něco, co jsem měl sám pro sebe, co bylo jenom moje a o čem nikdo nevěděl. Nechť si to tedy vezmou! Naleznu si něco nového. Nebo ne, raději nic nebudu hledat, mohli by mi to zase vzít.

Zůstanu tak, na této bílé posteli, budu spát na svém srdci, které hlasitě bije, již nikdy neprocitnu, již nikdy neusnu, tak, bezvědomí se tomu říká, člověk dýchá, a přece o ničem neví, není to spánek a není to smrt, je to bolest, miluji Mařenku a nemiluji ji, bratr mi lhal, všichni mi lhou, on jako ostatní, všechny je nenávídím, jenom svou pohádku mám rád, to je opravdu má pohádka.

Ještě jednu sklenici vody.

Až budu velký, budu pít víno, po něm se prý zapomíná, Pavlína to povídala, ale já nemám nač zapomenout, nic jsem ještě neprožil, to všechno teprve přijde, ano, to opravdové teprve přijde, těším se na to a hrozím se toho, miluji to a nemiluji to, jsem nepatrný a nevím, co mě zastihne s příštím jitem.

Na stole stojí váza s kočičkami. Je jaro a země je otevřená. Nedávno byla Květná neděle. Když jde nějaká holčička o Květné neděli do křesťanského kostela v bílých šatech a dá si posvětit kočičky a když je při tom ještě nějaký chlapec, tak se do roka a do dne vezmou. Stane se z nich tatínek a maminka a milují se.

Zítřka si budeme hrát s chlapci na četníky a na zloděje. Četníci honí zloděje, a když někoho chytanou, stane se četníkem. Nakonec zůstanou obyčejně sami četníci. Nechtěl bych se nikdy stát četníkem. Je lépe unikat než líčit nástrahy, je lépe skrývat se než slídit a čenichat.

Možná že navrhnou, abychom si hráli na národy. To budu pak Arlésanem. Nevím, co je to Arlésan. Je mnoho krásných slov, o nichž nevím, co znamenají a jaký mají smysl. Ale kdo může na své dobré svědomí prohlásit, že ví o něčem, co skutečně znamená? Ach já nevím, já nevím. Vím, že jsem, a zítra procitnu, či neprocitnu?

Tatínek nám jednou vypravoval, jak zemřel dědeček. Šel klidně spat do své bílé postele a ráno, když dlouho nevstával, přišli se podívat, co dělá. Zdálo se, že spí. Byl mrtev a usmíval se. Jeho oči byly zavřené a vypadal prý jako nějaké malé dítě. Musí to být krásné, takto umřít. Usnout a nevědět již o ničem.

Třeba ji Ota políbil. Jeho rty se dotkly jejích rtů. Říká jí něžná slova, kterým nerozumím a jež nechápu. Ukazuje jí na věci, jež jsou blízké a daleké, a společně si je prohlížejí. Vyprávějí si o dalekých zemích, o Arlésanech a Peršanech a o Portoriku a o Jávě a o ostrovech, na nichž byl Robinson s Pátkem, Mařenka je Otovým Pátkem, je to tak dobře, má hlava již nebolí, jsem zdravý, mrtev a živ, jsem malý a nesmírně veliký.

Ještě jednu poslední sklenici vody.

Ota už spí. Oddechuje klidně a neví o ničem. Maminka spí, Pavlína spí a tatínek spí, i pan učitel, Karel, všichni chlapci, jenom Mařenka leží s očima otevřenýma jako teď já a myslí na Otu. Neví, že jsem také já. Nikdo neví, když na něj někdo vzpomíná. Vzpomínám si teď například na slečnu v bílých šatech z tenisu a ona o tom nemá ani tušení.

Zítra stisknu Otovi ruku. A musím si přivonět k těm kočičkám, abych věděl, jakou mají vůni. Jsou lidé, kteří říkají, že kočičky nevoní. Ano, ale jsou také lidé, kterým se nelíbí vůně petklíčů, a jsou také lidé, kteří neznají Mařenku, ti hloupí lidé, co oni všechno neznají a ani se nestydí, ne, spokojeně si jedí a spí a provozují ty své odporné práce a jsou potom spokojení a nafoukaní, jako by dělali bůhvíco.

Zdalipak spí Bůh opravdu? Snad má oči jenom přivřené a v duchu mi vyčítá, že já mu tady převracím den a noc naruby.

Pane Bože, abys věděl, mám tu nejlepší vůli zaspát všechna svá slova a ještě víc, zaspát za tebe některé z tvých starostí. Abys věděl, jakého máš ve mně dobrého a vděčného syna.

A zítra se nedám četníky chytit a nebudu Arlésanem, ale Arménem. Arméni nosí kolem hlavy barevné šály, jsou vysocí a opálení a věnují se obvykle obchodu. Nebudu Arménem. To bych pak byl asi podobný tatínkovi.

Dobrou noc, Toníku. A ať se ti něco hezkého zdá. Sladce spi.

Dobrou noc, Mařenko, Oto, Pavlíno, maminko, tatínku, Karle, pane učiteli, chlapci, a dobrou noc, Pane Bože.

Kapitola druhá

*Odpusťte mi, velicí básníci, kteří jste dnes
jen hromádkou popela a spočíváte pod zemí.
Odpusťte mi! Jste polobohové a já jen ztrápené dítě.*
ALFRED DE MUSSET

Jsou Velikonoce. Venku je teplo a fouká vítr. Takový vítr všechno nadnáší, a když jsem přecházel náměstí, usmíval jsem se na všechny lidi, které jsem potkal, až se za mnou jedna paní udiveně ohlédla.

Nemáme teď školu. Sedím tady u svého stolu a píši svou velkou pohádku. Prosil jsem maminku, aby mi koupila petrklíče. Snad mi je v poledne přinese.

Zítřka zemře Kristus. A skály s poklady se budou otevírat. Nějaká maminka uvidí poklad a zapomene u něj své děťátko. Ubohá maminka, která se jala zlákat peníze. Nemám rád peníze.

U nás doma je podivné ovzduší. Maminka nemluví s Otou, chodí kolem sebe a potají se prohlížíjí. Tatínek o ničem neví, Pavlína má své starosti a mne a já musím dělat slepého a hluchého.

Odpoledne se uvidím s Karlem. Až mu všechno řeknu, jistě se mi uleví a nebude mi stále do pláče.

Ráno, když ještě všichni spali a jenom Pavlína podřimovala v kuchyni, jsem se šel projít. Procházel jsem se pomalu kolem nachýlené věže kostela svátého Jakuba. Když se nikdo nedíval, vklouzl jsem do věže a pak jsem stoupal po kamenných točitých schodech vzhůru. Je tam hluboká tma a mně bylo tak lehký, mohl jsem utíkat rychleji a rychleji. Pak jsem byl až nahoře, u věžníka, který v takové výšce spravuje lidem boty. Prohlížel jsem si město. Bylo pode mnou, měl jsem je celé v moci. Mohl jsem je probudit jediným trhnutím poplašeného zvonce. Mohl jsem mu říci, že hoří, že hoří škola a kostely, že hoří Svatý Jakub, že padá věž. Mohl jsem probudit Mařenku. Neudělal jsem nic takového. Tíše jsem tam stál, dlouhou dobu jsem stál a hleděl.

Ve vězníkově komůrce hrálo rádio. Zaklepal jsem na dveře a vešel k němu. Přijal mě tak klidně a samozřejmě, jako by mě byl očekával. Připomnělo mi to pohádku o Bětušce, která sejde poradit do hlubokého lesa se starým čarodějem, který o všem ví.

Vězník mi nabídl kávu. Potom mi vyprávěl, kdy naposled v našem městě hořelo, jak dal včas znamení a oheň byl brzo uhašen. Vůbec se nevychloubal. Jeho hlas mne uspával, byl klidný, jako když teče řeka nebo tikají hodiny a my o tom nevíme, jako když je v pokoji vůně petrklíčů, která je tak hořká, a my netušíme, proč je nám najednou tak těžce, netušíme, že jsou to petrklíče, které to způsobily.

Když už jsem se chystal odejít, vězník mi řekl:

„Čípak bys chtěl být, chlapečku, až budeš velký?“

Usmál jsem se na něj a oba jsme věděli, co odpovím.

„Chtěl bych být vězníkem a zachraňovat město od požárů.“

Podal mi ruku a podíval se mi do očí jako někomu zcela velikému. Potrásl smutně hlavou.

„Víš, já jsem měl být zahradníkem. Tady nahoře bývá člověku smutno. A někdy, přiznám se ti, hrozně toužím po ženě. A děti bych chtěl mít. Takového chlapečka, jako jsi ty. Naučil bych ho zvonit na všechny zvony a večer, než bychom šli spat, by mi sedával na kolenou. Já jsem taková ztracená existence.“

„Proč se neoženíte, pane vězníku?“

Zasmál se.

„Žádná mne nechce.“

„Mne také ne.“

Neposmíval se mi. Jenom něco pro sebe zašeptal a odběhl. Za chvíli jsem slyšel zvonit na veliký zvon, který se jmenuje Vavřínek. Lidé šli do kostela. Nechal jsem mu na stole lístek, že ho zase brzo přijdu navštívit, aby mu nebylo tak smutno, a šel jsem domů.

Sedím u svého stolu a píši pohádku. Není pro Mařenku, Mařenka asi nestojí o pohádky, má Otu a své trápení. To byla jenom taková shovívavost, že ji na mně chtěla. Ale napíši ji přece. O čem? Tak třeba o vězníkovi.

Pohádka se jmenuje „Věžník“.

Na vysoké nedostupné skále stál kamenný hrad. Sídlil v něm loupežný rytíř Ratiboř. Ratiboř se jmenoval po svém otci a ten zase po svém otci a tak dále. Byl to starý loupežnický rod. Ratiboř žil na svém hradě sám se služebnictvem a zbrojnoši. Hrad mu hlídal starý dobrý vězník. Každý den jeli se postavit na cestu, která vedla mezi dvěma hlubokými lesy, a čekali na bohaté cestující. Pak vystoupili se škraboškou na tvářích a ručnicemi donutili krásné dámy a urozené pány, aby vystoupili ze svých vozů. Obrali je o všechno zlato a pak je buď zabili, nebo propustili celé ustrašené.

Rytíř Ratiboř nebyl žádný hodný rytíř. Myslí jenom na to, jak by se obohatil a jak by nejkrutěji zavraždil nic netušící a klidné poutníky.

A starý vězník zůstával na své věži zcela sám a spravoval všem obyvatelům hradu boty, aby neměl dlouhou chvíli. Občas se rozhlížel dlouhým dalekohledem po krajině, zda nejede nějaký záludný nepřítel.

Jednou jsem seděl ve svém pokoji, tak jako sedím teď, a tu přišel listonoš a přinesl mi dopis s královskou pečeti. Byl od krále. Král mi psal, že má veliké starosti s loupežným rytířem Ratiborem, který mu zabíjí ty nejpokojnější a nejbohatší občany v celé zemi, a prosil mne, zda bych mu nemohl nějak pomoci. Ihned jsem mu napsal odpověď, aby byl bez starosti, že to už nějak zařídím.

Pak jsem se pečlivě vyzbrojil a putoval jsem sám a sám ke hradu. Starý dobrý vězník mne zahlédl už z dálky. Objevil jsem se mu v jeho dlouhém dalekohledu, který ukazoval všechny věci na deset mil v původní velikosti. Zdál jsem se mu nějak malý a bylo mu líto, že musím být zabit zlým Ratiborem. Myslí na to, jak by mě zachránil.

Potom už dlouho nerozvažoval, zatroubil na roh a ukázal zbrojnošům na opačnou stranu, než jsem šel já, že tam přijíždí nějaká kořist.

Zatím jsem přišel až k hradní bráně. Věžník mne vpustil, bránu rychle uzavřel a vytáhl padací most. Řekl mi:

„Malý poutnice, zde na hradě jsou zavřeny dvě princezny a já už mám toho Ratiborova loupení také dost, teď dej pozor, jak na něj vyzrajeme.“

Souhlasil jsem. Když se Ratiboř, rozzlobený, že ho vězník oklamal, vrátil zpátky, vzali jsme pušky a bez milosti jsme ho zastřelili. Tak jsme se stali okamžitě pány hradu, protože zbrojnoši i služebnictvo se nám podřídili. Byli ostatně asi rádi, že Ratiboř není mezi živými a že je nebude mít kdo týrat.

Vězník se hned oženil s jednou princeznou a já s tou druhou, která byla ještě hezčí než vězníková, ačkoli byly obě velmi krásné a měly radost, že jsme je zachránili.

Od té doby je po celém kraji klid a na věži je jiný vězník, který nám spolehlivě hlásí každého krvelačného nepřítele. Loupežníci jsme se vzdali. Musím brzo odpovědět na králův děkovný dopis. Zve mne také k sobě do hradu, ale asi nepojedu, protože mne princezna nechce pustit.

Bývalý vězník má už synáčka a já (princezna se mi nechce svěřit) budu mít možná také nějakého, jen co potáhnou kolem hradu čápi a přinesou nám. (To s těmi čápy je výmysl, ale proč konečně nevěřit v pohádkách na výmysly?)

Včera večer jsme seděli u krbu v hradní síni pěkně všichni pohromadě, bývalý vězník, jeho princezna, jejich synáček, má princezna a já a zpívali jsme takovouhle písničku:

Všichni:

Každý dělá jen to co rád
potřeli jsme Ratibora
už nebude lidi mást
klidná může být vlast

Vězník:

Na věž už mne nedostanou
všechny trampoty jsou stranou

pojd'te budem prozpěvovat
že princezna syna chová

Všichni:

Každý dělá jen to co rád
potřeli jsme Ratibora
už nebude lidi mást
klidná může býti vlast

Než jsme odešli spat, udusili jsme pečlivě oheň v krbu. Pohádku jsem už tedy dopsal. Volají mě k obědu. Jsem zvědav, přinesla-li mi maminka ty petrklíče. Obávám se, že by se ta pohádka Mařence ani trochu nelíbila. Ale věžníkovi ji určitě přečtu.

„Pavlíno, dnes odpoledne s vámi nepůjdu na procházku“ „Jak to, že nepůjdeš?“

„Víte, já potřebuji mluvit sám s Karlem.“

„Tak já půjdu s vámi.“

„Prosím, Pavlíno, jenom dnes odpoledne. Už víckrát ne.“

„A co mu máš tak důležitého říkat, Toníčku?“

Řekla mi Toníčku. Nemám rád, když mi tak někdo říká. To je, jako kdybych já jí řekl Pavlíno. Jistě by se zlobila. Zkusím to.

„Pavlínko.“

„Co ještě chceš?“

„Nic, jenom si myslím, že bude odpoledne zase pršet.“

„To bys tomu dal, ty špatný proroku.“

Jdu k obědu. Musím si napřed umýt ruce, maminka by se zlobila, kdyby mne neviděla, jak si je myji. I Ota si je musí ještě každé poledne mýt. Ach Oto, Oto. Ty jsi tedy můj sok. Copak je to za ošklivé slovo? Kdybychom žili v době tří mušketýrů, měli bychom spolu souboj. Zranil bych tě v souboji a Mařenka by tě chodila ošetřovat, tajně, aby ani její tatínek, ani naše maminka o tom nevěděli. Nebo ty bys mne zabil a za tři dny bych měl pohřeb. To by pak šli za rakví...

Po obědě si mě vzal tatínek na klín. Můj tatínek má na tváři takový smutný úsměv jako lidé, kteří jsou nemocni. Někdy přemýšlím o tom, co bych dělal, kdyby zemřel. To bych možná nedovedl plakat a styděl bych se, že všichni pláčí, jenom já ne. Hladí mě po vlasech a vypravuje něco, slova mu jdou hezky od úst, vzpomíná, vrací se, jde po náměstí a zase je u hrobu své maminky, pak obchoduje, nic se mu nedaří, máme málo peněz a ta polévka byla přesolená.

Snad ví tatínek o všem, co si myslím. Bojím se, že do mne a do všech lidí vidí jako do zasklené výkladní skříně. Nemohu před ním mít žádné tajemství. Jednou se naučím usmívat se jako on. Všichni mne budou mít rádi a budou mne chovat v úctě. Tatínek říká často, že někoho chová v úctě. Nevím vlastně, co to znamená. Maminka říká:

„Buďte čestní jako tatínek.“

Ach, nebudu nikdy čestný a nikdo mne nebude chovat v úctě. Musil bych být stále ve střehu a dávat na sebe pozor, abych nic ošklivého neprovedl. Ne, neumím to. Umím sedět na tatínkově klíně, hezky klidně, aby ho to nebolelo, dívat se na Otů, jak je celý smutný a pokřivený, dívat se na maminku, která se na něj potají mračí, aby tatínek nic nezpozoroval, dívat se na Pavlínu, která se kolem nás vznáší a je hezká, skoro tak hezká jako Mařenka, jenomže tak jako Mařenka ne.

Mařenka je ze všech nejkrásnější a je jenom jedna na celém světě.

„Už mě pusť, tatínku, musím jít.“

Tak sbohem a přeji dobré obchody, abyste měli mnoho peněz, málo starostí a víc dobroty pro své syny.

Čekám na Karla v novém parku. Pamatuji se, když tu park ještě nebyl. Teď se podobá kuřátkům, která se právě vylíhla. Je holý a nahatý. Nový park! Každou neděli hraje v hudebním paviloně dechová kapela a děvčata se procházejí s chlapci po pěšinkách. Stávám pod pavilonem a brní mě uši od toho strašného rámusu, který kapela provozuje. Myslím, že to není správná hudba. Hudba, to je, když jsem sám v pokoji a hraje rádio, vážně a smutně, nebo

když slečna v sousedství počne hrát tiše na klavír, takže o ničem nevím, nevím, co mé uši poslouchají, ale tužka, když píše právě úkol, se mi chvěje v ruce.

Karel je o tři roky starší než já. Chodí už druhý rok do měšťanky a viděl toho mnohem víc. Jsme přátelé. Vidím ho sestupovat ze schodů parku, jde ke mně, běží a mává. Stojíme u sebe a hledíme si do očí. Je třeba rychle něco říci, cítím, že je to nutné, aby bylo všechno v pořádku.

„Karle, půjdeme na Čížkovu skálu.“

„Ano a zaskáčeme si přes potok. Tu svou věčnou Pavlínu jsi nechal doma?“

Smějeme se. Pak běžíme spolu ven z parku, kolem nízké zdi až k potoku, který vede k rybníku pod Čížkovou skálou. Zde budeme přeskakovat, tady je potok nejširší.

Karel se rozbíhá a skáče. Máchá rukama, jako by vesloval, naklání hlavu a celé tělo dopředu, je napjatý a již je na druhé straně. Šťastně se na mne usmívá.

Tak a teď já. Dokáži to také? Vždycky myslím jenom na to, abych dokázal to co druzí. Chci být stejný, chci se jim vyrovnat. A mám je proto rád. Koho? Všechny: Boha, Pavlínu, maminku, tatínka, Otu, Karla, ne, jako Mařenka nemohu být a ani nechci, ona má svá tajemství, do nichž nelze vniknout. Dívám se pod sebe. Cítím závrať. Když se mi podaří přeskočit, Mařenka mi sama řekne, že mě má ráda. Když přeskočím, než napočítám deset, políbí mě.

Jedna, dvě, tři, čtyři, ustupuji o dva kroky, pět, šest, teď už musím, vidím Karla ve veliké dálce, přimhuřuji oči, sedm, osm, devět, odlepil jsem se od země, jsem ve vzduchu, letím, pode mnou je hluboká propast, hluboká jako noc jako tma na schodišti kostela svátého Jakuba...

Spadl jsem přesně doprostřed potoka. Mám vodu po kolena a Karel se mi směje. Podává mi ruku a jsem konečně šťastně na druhém břehu. Vyzouvám si boty, abych z nich vytřepal vodu. Ponožky jsou celé promáčené. Šťěstí že u toho nebyla Pavlína, ta by jistě žalovala. Obouvám boty naboso a jdeme na Čížkovu skálu.

Je to slavná skála. Odtud seskakují sebevrazi do rybníka pod ní, který je tak hluboký, že nelze dosáhnout na dno ani dlouhými provazy. Viděl jsem jednou, jak vytáhli utopenou. Byla modrá, ošklivá a nafouklá. V poslední chvíli, když ji už měli odvézt do márnice, přivedli její matku. Nikdy jsem neviděl někoho tak plakat. Chtěla skočit také do rybníka a vylovit svou pravou dceru, takovou, jak vypadala doopravdy, nechtěla a nepoznávala tu druhou, mrtvou a modrou.

Loni v zimě našli na místě, odkud se skáče, nápis ve sněhu: Sbohem, rodiče, sbohem, má milá, sbohem, přátelé, odcházím. Napsal to chlapec, kterého potom našli u strýčka ve vzdálené vesnici. Neměl odvahu odejít.

Stojíme s Karlem na tom památném místě a díváme se do vody. Mám veliký strach ze smrti a podezřívám Karla, že mě chce srazit dolů. Potají se na něho dívám. Je vzpřímený, o hlavu větší než já a nevšímá si mne. Beru ho za ruku a odvádím stranou. Sedáme si do trávy. Lehl jsem si naznak, nad sebou mám jenom nebe, v tom nebi je Bůh a všichni mrtví, andělé, kteří nemají právě nic na práci, se vozí na beráncích, a jsem tam také já, poněvadž se na ně dívám.

„Karle, jsi také vždycky všude tam, kam se díváš?“

Neodpovídá mi.

„Nač myslíš, Karle?“

„Myslím na tebe.“

Jsem velice rád, že na mne někdo myslí. Jsem mnohem raději na světě.

„Vypravuj mi něco, Karle.“

„Ano. Za dva roky, až vychodím měšťanku, půjdu do světa. Vezmu tě s sebou. Půjdeme daleko, až tam, kde o nás nikdo nebude vědět a nikdo nás nebude znát. Ubytujeme se v prázdné jeskyni. Pojď, půjdeme hned do jeskyně, tam ti řeknu ostatní.“

Čížkově skále je malá jeskyně, o níž neví nikdo, jenom já a Karel. Před měsícem jsme v ní našli prázdný pytel a myslím, že si v ní zloději schovávají kořist a v noci se tam scházejí. Sedíme v jeskyni. Kdyby se Karel trochu víc vyklonil, přepadl by a topil by se

v rybníce. Určitě bych skočil za ním a zachránil ho. Pak by stálo mé jméno v novinách a byl bych hrdina. Ale to by nebylo žádné hrdinství, mám přece Karla rád a je můj přítel.

„Povídej tedy, Karle.“

„Smíš s námi vzít také Mařenku.“

„Ach, jsi hodný.“

„Půjde Mařenka s tebou?“

„Nevím, Karle, asi nepůjde, ty nevíš, co se všechno stalo, Ota a Mařenka a její tatínek, víš, já...“

„Ano, Toníku.“

Nepotřebujeme hovořit. Tam, kde není jeskyně, svítí slunce a je jaro. Tady je tma a já a Karel.

„Karle, vid', že budeme vždycky největší přátelé?“

„Podívej se, Toníku, prší!“

Není to pravda. Nebe je modré a nebude dnes již jistě pršet. „Mařenka si s tebou asi jen zahrávala. Vidím do toho docela jasně. Měla ráda Otu a s tebou mluvila jenom kvůli němu. Víš co? Až ji potkáme, řeknu jí něco zlého. Nebojí nabij.“

„Ne, proč říkáš takové věci? Ještě před dvěma dny mne hladila a řekla, že mám hezké vlasy.“

„Ano, to bylo jenom tak. Nu, nic si z toho nedělej. Za chvíli na ni zapomeneš.“

„Nechci na ni zapomenout, Karle, není přece dobře, když zapomeneš na to, co máš rád. Představ si, zapomenout na tebe a zapomenout na všechno, co jsem kdy viděl a co se mi líbilo, zapomenout...“

Podíval se na mne přísně.

„Musíš zapomenout.“

„Ano, Karle.“

Musím zradit Mařenku, nebudu na ni myslet, nesmím, Karel má pravdu, on to se mnou myslí dobře, je můj přítel, jako já jsem jeho, jsme spolu v jeskyni v Čížkově skále, z které lidé skočí, když ještě vypadají jako my a jako všichni ostatní, a za chvíli se promění v utopence, kteří pak straší malé děti v snách.

„Karle, půjdeme na loutkové představení? Mařenka tam bude.“

„Ano, máme právě čas.“

Rozhodl jsem se, že již dnes nebudu přeskakovat potok. Ať si přeskočí Karel sám a půjdeme oba po různých stranách. Chvillemi nám stromy a keře zabrání, abychom se viděli, a budeme na sebe přes potok volat. Na konci u můstku se zase sejdem.

O čempak hloupém dnes hrají? Jak Kašpárek a jak Šmidra a jak hloupý Honza a jak princezna, nevěřím jim. Lžou, až se práší. (Ještě jsem nikdy neviděl, že by se někomu prášilo od úst, když lhal, a už jsem poznal moc lidí, kteří lžou.)

Dnes se hraje o tom, jak Kašpáreček zatahal za zvoneček a vysvobodil princeznu ze spárů draka. Je to jedno. Bude tam Mařenka. Loutkové divadlo se hraje v sokolovně, kde je také kino. Sedí se na dlouhých lavicích a na malinkém jevišti je zatažena ošklivě pomalovaná opona.

Jsme s Karlem mezi malými dětmi, které pláčí pro každou maličkost, a jejich maminkami, mezi našimi spolužáky, které pozdravujeme. Jinak se všech straníme a na něco čekáme. Již dvakrát zazvonil zvoneček. Až zazvoní potřetí, počnou páni a slečny za kulisami skuhrat jako Šmidra, veselit se jako Kašpárek, být hloupí jako Honza, strašidelní jako drak a líbezní jako princezna. Ohlížím se netrpělivě na dveře. Srdce mi rychleji tluč a choulím se do sebe z očekávání.

Právě když jsem Karlovi cosi říkal, zatahal mne za rukáv. Věděl jsem, že to znamená, že přišla Mařenka. V tom okamžiku také zazvonil zvonec a udělala se tma. Opona se rozhrnuje, děti se smějí Kašpárkovi, který se směšně uklání a zdraví je...

Najednou jsem ucítil, že si na prázdné místo vedle mne kdosi sedl. Neohlédnu se. Jistě to není Mařenka. Proč by si sedala vedle mne? Je tu plno jiných míst. Jsme u Honzy za pecí, přichází Šmidra a mluví jako pantátové v hospodě. Ted' udeřil pěstí do stolu, až to zadunělo.

Někdo mne vzal za ruku. Obracím bojácně hlavu a vidím Mařenku. Má na sobě světlý kabátek a na hlavě baret, který skrývá

její zlaté vlasy. Pustila mou ruku a cosi mi zůstalo na dlani. Je to papírek, pálí mě a chce se mi zahodit jej a utéci odtud, nebýt v takové strašné blízkosti Mařenky, jež se teď už dívá rovně před sebe na draka, který právě uchvátil princeznu a chystá se ji sníst.

Mařenčina paže je těsně u mé a trochu tepla přechází z ní také do mne. Kašpárek jde s Honzou lesem, nevědí o ničem, nevědí, že tady se děje něco mnohem důležitějšího, že tady je něco víc než strašný drak, že je tady malinký človíček, který si neví se sebou rady.

Je přestávka. Někdo rozsvěcí světlo, děti šustí sáčky s bonbony a dávají se pozvolna do řeči. Mařenko, jsme osvětleni. Všechny děti nás vidí, jak jsme spolu. Ach, nech mne tak stále být, nepřeji si nic jiného, chci být u tebe a nikde jinde.

„Byla jsi nemocná, Mařenko?“

To mluví Karel.

„Ano, byla jsem nemocná. Jak to víš?“

„Myslil jsem si to.“

„Já, já jsem byl také nemocen a ještě budu, jistě, Mařenko, jak se ti líbí dnešní představení?“

„Toničku, je ti něco? Jsi tak bledý.“

Řekla mi Toničku. Jak je krásné, když mi tak říká!

Už je zase tma. Kašpárek s Honzou se chystají napadnouti draka a osvobodit princeznu. Vím tak dobře, že se jim to podaří! Najednou cítím, že si Mařenka položila nohu na mou. Bože, ví o tom vůbec? Podíval jsem se na ni. Dívá se napjatě na jeviště. Neví tedy o ničem. Dala mi svou nohu náhodou a myslila, že ji dává na trnož. Děkuji ti, Mařenko, za tento omyl.

Kašpárek bojuje s drakem. Drak vítězí a rozevívá již nad ním svou tlamu, z které srší blesky. Tu však popadne Honza mocný kyj a jediným úderem omráčí draka. Princezna je vysvobozena a ustrašeně se dává objímat Honzou.

Mařenka mi zase vzala svou nohu. Dala ji někam jinam, kde nejsem já, já bych ti mohl poškodit nohu, vid', Mařenko? Nemohu se již dívat, co se děje na jevišti. Dávám hlavu do dlaní. Karel mne hladí. Představuji si, že je to Mařenčina ruka, která mne hladí. Již

nikdy nebudu tak blízko Mařenky, jako jsem teď. V kapse mám ten strašný papírek, nevím, co je na něm napsáno, snad mě prosí, abych si jí už nevšímal, snad není ani pro mne, je pro Otu, pro toho, kterého miluje, mne nemůže milovat, jsem příliš nepatrný proti Otovi.

Už bude brzo konec. Pan král dá své požehnání Honzovi a princezně a odevzdá jim polovinu království. Kašpárek se Šmidrou zůstanou u nich a drak bude pojídat jiné princezny, které půjdou vysvobodit jiní Honzové a jiní Kašpárkové. Ted', ted' právě zazpívá Kašpárek poslední písničku, zacinká zvonec a pohádky bude konec. Můj bože, co to ten Kašpárek zpívá?

Byl jeden námořník
ten zůstával u maminky
nosil v kapse malý klíček
malý klíček z černé hlinky

Tím se všechno otvíralo
všechna srdce všechny věci
jenom jedno krásné málo
zůstávalo v pevné kleci

Milé děti veselte se
ta klec se otevřela
Kašpárek ji pro vás nese
je v ní naše láska celá

Znám tu písničku odněkud? Je konec. Mařenka slzí. Malé děti dojírají bonbony a jdou spokojeně domů se svými maminkami. Loučíme se s Mařenkou. Karel mne doprovází až domů. Zapomněli jsme si dát schůzku.

Jdu nahoru do svého pokoje. Umyji si ruce a pak se podívám na papírek od Mařenky. Je to velká chvíle. Papírek je složený a navrchu je napsáno: Otovi. Nesmím se tedy do něj podívat? Nejraději bych jej spálil. To nesmím, nebylo by to čestné. Ale jsem já čestný? Nejsem a ani nechci být. Byl bych jako ti Arméni se šálou kolem hlavy.

Nevím, proč se nesmím podívat do papírku. Ota ještě není doma. Tatínek s maminkou jsou v obchodě a Pavlína v kuchyni něco šije. Rozbalil jsem papírek. Je mi, jako bych něco ukradl.

Jednou jsem ukradl, to už je hrozně dávno. Chtěl jsem Oto koupit k narozeninám knihu a scházely mi dvě koruny.

V pokladně jich bylo mnoho. Vzal jsem je. Tatínek mne zahlédl. Běžel jsem nahoru, sem, do tohoto pokoje a peníze jsem hodil do kamen. Nikdy nezapomenu, jak byl tatínek červený v obličeji. Chtěl mne zabít. Maminka přiběhla uplakaná a bránila mne. Křičel jsem a přísahal, že, že už nikdy nic takového...

A přece jsem teď zase ukradl a vím, že všichni lidé kradou. Je v tom něco krásného, krást a krást. Ukradl jsem Mařence a Otovi, co bylo jenom jejich. Nikdy ničím neodčiním tuto vinu. Ale což oni mi nevzali také něco, co bylo jenom moje? Což mi nevzali obsah klece, o níž zpíval Kašpárek? Což mi nevzali můj klíč z černé hlíny, jímž se všechno otvírá, všechna srdce a všechny věci? Což mi nevzali něco, co se nedá vyvážit všemi penězi? Což mi nevzali mé sny? Rozčarování za rozčarování a krádež za krádež, drazí! Nedělám nic jméno než vy všichni, kteří umíte své zločiny obratně skrývat. Říkáte jim povinnost a nutnost. Víím, že je má nutnost bojovat o Mařenku. Nemohu za to, že jsem příliš slabý. A tomu, kdo je poražen, věnujete čest? Krásně je to zařízeno! Budu poražen, také to víím, ale nechvěji se radostí z takové cti. Vkládá mi do srdce hořkost, pro niž mohu krást a loupit, tajně krást, tajně loupit a tajně zabíjet, aby se nikdo nic nedozvěděl a všechno proběhlo mimo vaše oči, a tedy v mezích zákona.

Písmo na papírku je ležaté a unavené. Trochu neohrabané a těžkopádné. Stojí tam:

„Otoušku, mám tě ráda. Ať se tatínek zlobí a ať mi třeba nabije, mám tě ráda. Tenhle lístek ti posílám po hodném Toníčkoví.“

Hodný Toníček, ano, to jsem, až moc hodný. Abyste věděli, provedu vám něco tak zlého, že na to nezapomenete. Třeba dám lístek Mařenčinu tatínkovi. Nebo ne, spálím jej a Ota nebude vědět, že ho má Mařenka ráda. Napíšu jiný papírek, podvržený,

napodobím písmo a napíšeš tam, že má Mařenka ráda mne, že prosí Otu, aby si jí už nevšímal, že ho nenávidí, že se jí hnusí, že je jí odporná každá myšlenka na něho a já že jsem jediná její láska. Hned to napíšeš:

„Pane Oto, tenhle lístek Vám odevzdá někdo, koho miluji. Myslím na něj celé noci a nemohu pro něj spát. Jeho obraz mám neustále před očima a neopouští mě v žádné chvíli mého života. Jeho jménem jmenuji všechno krásné a dobré.

Ale Vy, Vy jste jeho bratr. Za to Vás mám také ráda. Ovšem jinak, jako přítele nebo jako bratra. Všechny lidi, s nimiž on mluví a na něž se dívá, mám ráda a všechny věci, kterých se dotýká svými rukama a svými rty, mám ráda.

Proto se na mne nezlobte, že Vás prosím, abyste ho za mě pohladil a políbil.“

Nenapsal jsem nic. Sedím tu, je šero a nechce se mi udělat dva kroky, otočit vypínačem a ozářit se. Nechci, aby bylo světlo. Takto vidím zřetelněji Mařenku, sedí zase vedle mne, její ruka je v mé, její noha na mé, ležíme si v objetí a naše oči hledí na tytéž věci, vdechujeme touž větrnou vůni petrklíčů, které mi maminka přece přinesla, a podivnou, takřka neznatelnou vůni svěcených kočiček, s nimiž jsme nebyli o Květné neděli v kostele, ale přece se vezmeme, budeme tatínek a maminka, budeme mít synáčka, jehož jméno bude Toník, Antonín, Toníček.

„Dobrý večer, Oto. Tady ti posílá Mařenka nějaký lístek.“ Čte jej. Usmívá se.

„Četl jsi jej?“

„Ano, Oto, přečetl jsem si jej.“

„Nevadí, jsem tak šťasten! Mamince neřekneš nic?“

„Samozřejmě.“

Samozřejmě! Jsem jako solidní obchodník, tak se říká všem čestným obchodníkům, jsem jako tatínek, převzal jsem lístek a doručil jsem jej bezpečně, samozřejmě že o jeho obsahu nikomu nepovím, to by nebylo správné.

Ale proč se mne někdo nezeptá, zda na tom všem nejsem náhodou také tak trochu zúčastněn?

„Jsi hodný hoch.“

„Ano.“

Jdeme si mýt ruce před večeří.

„Pavlíno?“

„Copak chceš?“

„Jak bude asi zítra?“

„Moc se mě ptáš, můj hochu.“

„Já vím, Pavlíno.“

„Co víš?“

„Vůbec nic!“

Kapitola třetí

*„Nemluv o hadech,“ přerušila čápace čápa.
„Děti dostanou na ně chuť, kterou pak nelze ukonejšit.“*

H. CH. ANDERSEN

Mám nemoc. V noci jsem se několikrát probudil, bylo mi velice teplo a chvílemi jsem se třásl zimou. Také se mi udělalo špatně od žaludku.

Teď je bílé ráno, ležím unavený a klidný a je mi tak nějak slastně a líně dobře. Odpoledne přijde lékař, musí mě prohlédnout. Nesmím na sebe prozradit, že jsem včera spadl do potoka. Hned by zase všichni křičeli:

„Vidiš, sám si vždycky všechno zaviniš, nedáváš na sebe pozor.“

Do toho bych volal já:

„Nemohu za to, že jsem nemocen. Co mám tedy dělat?“

Ostatně vím až příliš dobře, že si vždycky všechno zaviním sám.

Tady na té posteli se dobře stoná. Je postavena u zdi, k oknu jsou tři kroky a malba na stěně je mi tak známá, že mohu se zavřenýma očima hmatat po lístcích jejích květin. Jsou červené, zelené a modré. Mám rád modrou barvu.

Vždycky když jsem nemocen, přijde se na mne tatínek občas podívat z obchodu. Otevře tiše dveře, aby mne neprobudil, kdybych spal, usmívá se, vstrčí do pokoje jenom hlavu a kývá na mne. Tatínek je takový velký a klidný. Má na spáncích šedivé vlasy a jinak už žádné vlasy nemá. Vypadaly mu po nemoci. Mně asi teď také vypadají vlasy a nebude na mně už nic hezkého. Ráno při nemoci není nikdy horečka. Ta přichází se soumrakem, ani ji nepozorujeme.

Ležím-li a kašlu a kýchám a myslím na smrt, je mi dobře a choulím se do sebe, jako bych čekal na Mařenku. Ale když si představím něco po tom, po té smrti, a to si nikdy neumím představit, musím skrýt rychle hlavu do peřin. Ach, stát se andělem,

stát se Mařenčiným strážným andělem a stírat jí slzy pokaždé, když pláče, může být krásnější cíl na světě?

„Nu tak, jak je ti, ty simulante?“

„Oto, jak je venku?“

„Kde tě bolí?“

Každý se o mne najednou zajímá. Dřív o mně nevěděli, až teď, když stůnu. Zdravé lidi to asi velmi znepokojuje, když je někdo nemocen. Nevěří mu a bojí se ho. Odlišil se od nich. Vždycky když se od nich někdo odliší, tak ho zavrou buď do postele, nebo někam jinam, třeba do žaláře nebo do blázince nebo do královského hradu. Král, to je také takový nemocný. Onemocněl královskou nemocí, a andělé mají andělskou nemoc, a malé děti jako já, které myslí na Mařenky, jsou tedy nemocné láskou.

Myslím, že většina lidí na světě je úplně zdravá. Jsou pevní a nedají se přivést z rovnováhy. A když někdo kolísá, rozkolísají ho ještě víc a volají pak na něj:

„Podívejte se, ničema, on je nemocný a chce nás nakazit!“

Kdyby mi někdo poradil, jak mám nakazit Mařenčina tatínka, aby nebyl neustále jenom zamračený a nespíchal jen a jen za svou prací, byl bych mu vděčen. A jak mám nakazit strážníky na ulici, aby jednou změnil směr a posílali všechno na opačnou stranu než obvykle? A co s obchodníky? Aby jednou dávali něco zadarmo? A co s učiteli a co se mnou, abych se nebál vzít si svou Mařenku?

Tatínek říká, že na světě musí být pořádek a že lidstvo hodně trpělo, než si ten pořádek udělalo. Ale je ten pořádek pro všechny pořádkem? Já bych například potřeboval, aby starší krásné holčičky milovaly malé ošklivé chlapečky. A byl by to pořádek? Pak bych potřeboval, aby nikdo nenamítal nic proti tomu, až jednou utečeme s Karlem do světa. Bude to pořádek?

Ach tatínku, budu musit mnoho trpět, abych si vybojoval svůj pořádek? Myslím, že ještě neumím trpět a že je nutné učit se tomu. Kde je učitel, který by mě vyučil? Jsi to ty, tatínku, nebo ty, maminko, nebo vy, Pavlínó, nebo ty, Pane Bože? Zeptám se Pavlíný, ta se mi nebude smát.

„Pavlíno!“

Neslyší mě. Je někde v zadním pokoji.

„Pavlíno!“

Křičím a kašlu. Ted' přibíhá.

„Copak chceš?“

„Sedněte si sem ke mně, Pavlíno.“

„Bolí tě něco, můj broučku? Mám dojít pro maminku?“

„Ne, Pavlíno. Dnes zase nepůjdeme spolu na procházku.“

„Dnes ne, ale hned až se vystůněš. Beztak jsi se nachladil včera s Karlem.“

„Pavlíno, trpěla jste už někdy?“

„Jak to myslíš?“

„Ptám se vás, zda jste už někdy pro něco trpěla.“

„Tomu ty ještě nerozumíš, Toníku.“

„Já vím, ale přece mi to řekněte. Jak je to, když člověk trpí?“

„Co ti mám vlastně říkat? Mám ti vypravovat o sobě a o tom, jak jsem sama na světě?“

„Děkuji vám, Pavlíno. Už nechci nic.“

Pavlína říká, že člověk trpí, když je na světě sám. Jsem já sám na světě? Mám Karla. Ano, ale jenom někdy. Mařenku nemám. Člověk není sám na světě, když něco má. Když může o něčem říci, že je to jeho a už nikoho jiného. Bůh není jistě sám na světě. Má mne a celý svět. Je Bůh šťasten? Snad má celý svět, ale vždyť se stále skrývá. Kdyby byl šťasten, musil by přece mít někdy potřebu pohladit to, co mu patří. Proč mne nikdy nepohladí? A proč mne nechává stonat a trpět pro Mařenku? Je tak škodolibý? Nebo není vůbec? Není Bůh jenom pohádka pro malé a velké? Kdybych mu řekl nějakou nadávku, rozzlobil by se a zabil by mě?

Dávám hlavu pod peřinu a šeptám:

„Pane Bože, ty jsi zlý, nelítostný, ukrutný, hloupý, ošklivý.“ Ted' čekám svou smrt. Jistě do mne udeří bleskem. Počkám tři minuty. Když mě do té doby nepotrestá, tak není a je jenom pohádka, kterou si mohu kdykoli vypravovat.

Čekal jsem celé tři dlouhé minuty. Necítil jsem strach. Nic se mi nestalo. A teď si budu vypravovat pohádku o Bohu, abych uklidnil své svědomí. Mám hřích a nikdy se nebudu moci podívat panu rabínovi do očí. Pan rabín o sobě říká, že je boží služebník. Jak mu asi slouží? Tím, že se modlí? Nebo tím, že se zlobí na malé kluky, jako jsem já, když se neučí desatero přikázání? Nebo tím, že jí jenom to, co se smí jíst?

Tak, dám si ruce hezky za hlavu a povím si pohádku pro Pána Boha.

Austrálii žil kdysi jeden chudobný člověk. Nedělal nic jiného než ostatní lidé. Pracoval, sloužil na vojně, oženil se a měl synáčka, a když mu bylo asi šedesát let, umřel. Za tři dny měl obyčejný pohřeb s trochou zpěvu a hudby. Jeho žena plakala, ale pak, protože byla ještě mladá, na něj zapoměla a našla si jiného, mladšího muže.

Australan se za nějaký čas proměnil v anděla a letěl do nebe. Když přišel k nebeské bráně, otázel se ho svátý Petr, co je zač. On ale odpovídal dost neochotně, protože mu bylo líto, že musil opustit tak předčasně svou ženu, svou práci a svého synáčka.

Najednou se na něj svátý Petr pozorně podívá a vykřikne: „Pro Pána Boha, vždyť ty jsi Bůh!“

Australan se na něj zamračil a řekl:

„To se rozumí samo sebou.“

Svátý Petr hned zavolal všechny nebeské anděly a všechny anděly strážné, kteří sídlí na zemi, ustříhli Australanovi andělská křídla a od té doby je Bohem. Sedí na nejmenším beránku, na všechno se pozorně dívá a o všem ví, na nic se nezlobí a všechno potají řídí.

Jednou, to už je také dávno, jsem ho šel navštívit. Podal mi ruku a ptal se mě:

„Tak jak jsi spokojen s mým božím královstvím?“

Usmíval jsem se na něj a nevěděl jsem, co mám honem odpovědět. On mě ale chtěl přesvědčit, že ví, co si myslím, a pošeptal mi:

„Ty si teď myslíš, že to není žádné umění, být Bohem. Abych se ti přiznal, není to žádné umění a někdy mám z toho všeho dlouhou chvíli. Slibuji ti, že až zemřeš ty a Mařenka, dám vás na jednoho beránka.“

Pak jsem si šel poslechnout anděly nebeské, kteří nedělají nic jiného, než zpívají. Zpívali mi toto:

Antoníne zdravíme tě
ať ti všude štěstí kvete
ať se nikdy nermoutíš
a máš všechno o čem víš

Pozdravuj nám naše známé
s kterými se neshledáme
pozdravuj nám všechny děti
které půjdou do podsvětí

Přijď zas brzy na návštěvu
poslechnout si kousek zpěvu

To jsem jim slíbil a potom jsem se bez otálení vrátil zase na zem.

Myslím, že teď mohu stonat s klidným svědomím. Tou pohádkou jsem se zbavil všech svých hříchů.

Bude poledne a všichni budou sedět u stolu, jenom já budu ležet v posteli a středem pozornosti nebudou tatínkovy obchody, ale já.

Copak asi dělá můj dobrý vězník? Ach ano, již vím, co dělá. Právě zvoní poledne na Vavřince. Srdce zvonu se pomalu houpá a dělá veliký zvonivý rámus. Ve válce se takové zvony rozlijí a dělají se z nich děla. Ale Vavřince nesmí nikdy rozlít, je to památný zvon a vyzvonil si už čestné místo mezi všemi zvony na světě. To je, jako kdyby rozlili ty loreťanské zvonky, o nichž máme v čítance.

Tenkrát byl mor a jedné mamince umíralo jedno dítě za druhým. Pokaždé dala zazvonit najeden zvon zajeden zlatý penízek. Těch penízků měla právě tolik, kolik dětí. A když jí zemřelo poslední dítě a maminka byla celá smutná a plakala, rozezvonily se náhle

všechny ty zvony najednou a zvonily dlouho, nesmírně dlouho, až bylo zase všechno v pořádku. Tak je to nějak.

Dala by za mne maminka zvonit na Vavřince, kdybych zemřel? Ne, když někdo zemře, nezvoní se na Vavřince, ale na umíráček. To je menší zvon a je skoro celý černý. Myslím, že kdyby se věžník dozvěděl, že jsem zemřel, zazvonil by sám na umíráček a nikdo by mu za to nemusil platit. Věžník je nejhodnější člověk, kterého znám.

Už přicházejí všichni sem, do mého pokoje. Budu se chvíli tvářit, jako když spím, a pak je překvapím. Nejlehčí věc na světě je stonat, ale nesmí to trvat příliš dlouho.

Jsem zase zcela sám v pokoji. Za chvíli přijde pan doktor. Dá mi hlavu na prsa a budu musít zhluboka dýchat. Pak na chvílku přestanu dýchat a pan doktor zavrtí hlavou, jako by říkal, že už tu nemoc tedy našel.

„Tak, pane doktore, tady je náš malý pacient.“

Tohleto říká maminka pokaždé, když jsem nemocen. Že to pana doktora neomrzí. Lidé si navykli říkat nějaké věty a už se jich do smrti nezbaví. Pan doktor například říká:

„Co ti zase schází?“

Já odpovídám nesměle:

„To asi nic nebude.“

Pan doktor:

„Však si také myslím.“

A zatím mohu být těžce nemocen, ale domluvili jsme se předem, že to nic není.

Mám na prsou hlavu. Hladí mne a je mi příjemná. Poslouchá, kterak mi tluč srdce a kterak do mne vchází a vychází vzduch. Skřípe to tam, pane doktore? Abyste také vy věděl, mé srdce má proč skřípat. Ale mohlo by také zpívat, protože je v něm Mařenka. Slyšíte, prosím vás, co zpívá?

Odcházejí. Nic mi neřekli a odcházejí. Teprve v kuchyni řekne pan doktor mamince, co mi je doopravdy.

Jak ubíhají hodiny, vchází do mne pomalu horečka, cítím v konečcích prstů slabé mrazení a špičky nohou mám úplně studené.

Dávám si ruku na srdce. Ach mé srdce, bij a tluč, musíš ještě dlouho bít, dokavad se nerozžehnáme se světem, dokavad nezemře tatínek a maminka, Pavlína a Ota, já jsem ze všech nejmladší, musím tedy zemřít nejpozději, jenom Mařenka bude stále žít, stále a stále, Mařenka je nesmrtelná.

Maminka se vrátila do pokoje. Má oči červené od pláče. Pročpak maminka asi plakala?

„Sedni si ke mně, maminko.“

Hladí mne po vlasech.

„Můj synáčku.“

„Budu dlouho nemocen, maminko?“

„Ne, ne, vůbec nebudeš nemocen, nesmíš být nemocen, já nechci...“

„Proč jsi tedy plakala?“

„Neplakala jsem. To se mi jenom tak lesknou oči.“

Oči se lesknou mně, protože mám horečku.

„Prosím, vypravuj mi něco, něco, co bys mi jindy nevypravovala.“

„Tak dobře. Řeknu ti něco, co nesmíš nikomu prozradit. Budeš mít bratříčka. V létě budeš mít bratříčka. Poletí kolem čápi a přinesou nám ho. Dostala jsem od nich psaní.“

„Maminko, čápi nenosí děti, já to vím, děti přece nosí láska, či ne?“

„Ach ano, Toníčku. Těšíš se na svého bratříčka?“

„Bude se jmenovat Karel, maminko? Maminko, kdybych zemřel, plakala bys moc?“

Směje se. Není mi tedy asi nic.

„K něčemu se ti přiznám. Včera, když jsme byli na procházce s Karlem, spadl jsem do potoka a zamáčel jsem si nohy. Z toho mám asi kašel a rýmu.“

Maminka se nezlobí. Nemocný člověk si může dovolit spadnout do potoka, ale včera jsem byl ještě zdrav. Dnes bych směl stále padat do potoka, jen kdybych mohl.

„Na shledanou, maminko. Kdyby mě tak přišel navštívit Karel!“

„Sbohem, Toníku.“

V pokoji je hezky teplo. Petrklíče na stole a tady na mé židli mají čerstvou vodu. Přivoním k nim. Nevoní, protože mám rýmu. Žádná vůně mne teď nemůže omámit. Mohu se jenom dívat, jak jsou žluté, a mohu je pohladit, jak jsou hebké. Jsou hebké jako koťátka nebo jako Mařenčina ruka.

Myslím, že by mohly Mařenčiny ruce žít docela samostatně, protože jsou jako živé. Můj vězník má ruce upracované a já ošklivé. Takové hranaté a neohrabané. Jsou malé, a přece jako by patřily někomu starému. Jsou bílé, a přece nejsou bělostné.

Vzpomínám si, co jsem již všechno dělal svýma rukama. Ty ruce si hrály, dlouho hrály a budou si hrát až do svého odumření. Všechny ruce si hrají, některé s lopatou a některé s perem, některé se svou Mařenkou a některé se sebou samým, se svou bolestí a se svým neštěstím.

Neviděl jsem nikdy mnoho spojených rukou. Asi to na světě nejde a spojit se mohou jen srdce. Byl bych velice šťasten, kdyby mé srdce bylo spojeno se všemi lidmi alespoň tak, jako je s Karlem.

Mé ruce neudělaly ještě nic, o čem by mohly říci:

„Toto byla dobrá práce a s tím jsme spokojeny.“

Ale kdo kdy něco takového udělal? Ať sem přijde! Ať se mi představí! Pokloním se mu a budu jej obdivovat a sloužit mu. Zapomenu na Mařenku a na všechno, co mě trápí, zapomenu sám na sebe a budu se podívat na práci rukou.

Dělníci, kteří staví, a obchodníci, kteří prodávají, a vynálezci, kteří vynalézají, a ti, kteří vypravují pohádky, všichni si jenom hrají s něčím, co tu již je, co je dokonalejší bez nich, s něčím, co je dokonale samo o sobě.

Ruce, ruce, k čemu jste a k čemu jsi, srdce, a k čemu jste, oči? Vím to, ano, jsem přesvědčen, že vím pravdu: srdce bije, oči hledí a ruce

spočívají na tom, co jim patří, a patří jim vše, na čem leží, a očím patří vše, nač hledí, a srdce bije pro všechno, na čem spočívají ruce a oči. Tato slova a tento svět vytvořily nějaké ohromné ruce, ruce boží, toho Boha, kterému nevěřím a jenž je, je ve všem, co trvá, ve všem, co běží a plyne jako řeka.

V našem městě není řeka. Protéká jím jenom špinavý potok, do nějž jsem spadl. Být tu řeka, byl bych spadl do řeky a nebyl bych již mezi živými.

Mám asi vysokou horečku. Zdá se mi, že jsem na lodi, která se zmítá na jediném místě, naklání se a převalují se přes ni vlny. Na takové lodi byl Robinson. Teď ztroskotáme a vlna mne vyhodí na opuštěný ostrov. Budu tam sám s kokosovými stromy a banánovníky, ochočím si lamy a kolem mne budou pobíhat kůzlátka. Jednoho dne spatřím z veliké dálky Mařenku. Nezalknu se štěstím, budu zpraven o jejím příchodu. Nebudeme si říkat:

„Jak se ti vede a co dělají doma a jak je to dávno, co jsme se neviděli, a těší mě,“ a tak podobně, jako se mluví vždycky. Nebudeme vůbec mluvit. Políbím Mařenku na rty. Budeme, budeme nazí, docela nazí a nebudeme se stydět. Zač bychom se styděli? A naše láska nám brzo přinese synáčka, který se bude jmenovat...

„Dobrý den, Toníku. Přišel jsem tě navštívit.“

„To jsi hodný, Karle. Stýskalo se mi tu.“

„Máš horečku?“

„Ano, mám horečku, to jsem se nachladil včera, víš, jak jsme skákali.“

„Nic si z toho nedělej, budeš zase brzo zdrav.“

„Ano. Sedni si ke mně.“

„Toníku, chci ti něco říci, ale musíš mi slíbit, že se mi nebudeš vysmívat a že uděláš všechno, co řeknu. Slibuješ?“

„Ano, Karle.“

Šeptám a usmívám se. Je mi takto nejlíp. Nevadí, že mám horečku a že jsem nemocen. Nevadí, je se mnou Karel.

„Toníku, já už mám dost toho ustavičného nudného života tady. Něco se musí stát a něco se musí změnit. Zalknul bych se tady nicneděláním a – ještě něco. Prozradím ti to, co jsi měl už dávno sám poznat. Já také miluji Mařenku. Nu, nic to neznamená, ona o tom ani neví a nesmí se to dozvědět. Vymyslíl jsem si plán. Utečeme spolu. Hned teď, hned až se uzdravíš. Mám nějaké peníze a ty také musíš sehnat. Půjďme nejdřív do Prahy. Nebo ne, tam pojedeme vlakem. Dál uvidíme. Nikomu neřekneme ani slovo. Jenom ty necháš doma dopis, v kterém všechno vysvětlíš. Víš, Toníku, bude to krásné. Tak docela sami a docela spolu ve světě, který nás nezná. Mám v Praze bratrance. U toho se ubytujeme a poradíme se s ním, kam máme jít dál. Chceš to udělat, Toníku? Slibuješ mi to?“

„Ano, Karle.“

Šeptám a usmívám se. Utečeme od Mařenky, ode všech, z našeho města, nikdy je již neuvidím, je to tak lépe, nač se zbytečně trápit, a tam v cizině si zařídíme lepší život. Všechno bude záležet jen od nás.

Karel má rád Mařenku. Nežárlím na něj, na něj ne. Jsem šťasten, že on ji má také rád. Jsme tak úplně stejní a vyrovnaní. Karel se může jmenovat Antonín a já Karel.

„Teď půjdu pryč a zařídím všechno ostatní. Seženu nějaké jídlo. Zítřka se na tebe zase přijdu podívat. Neprozradíš nikomu nic?“

„Ne, Karle.“

„Sbohem.“

Mám o čem přemýšlet, mám o čem přemýšlet! Choulím se do sebe. Dají nás hledat policii? Ne, nemohou nás nikde nalézt. Praha je velká, větší než naše město a svět je ještě větší. Ujedeme třeba do Austrálie. A ať si nás pak hledají. Proč by po nás vlastně pátrali? Maminka, ano, maminka, ale ta zapomene, musí zapomenout, jako my zapomeneme na Mařenku. Mařenka si s námi jenom zahrávala, ne, jenom se mnou, o Karlovi neví, že ji také miluje. Karel skrýval svou lásku, a trpěl tedy víc.

A pak, maminka bude mít nového synáčka a má Otu, Ota má Mařenku, každý někoho má, jenom my dva s Karlem nemáme nikoho než sebe.

Budu teď chvíli spát. Přivírají se mi víčka. To je asi z horečky. Mám své veliké tajemství, o němž se nesmí nikdo dozvědět.

Ať se mi zdá něco krásného o Mařence, teď ještě se mi smí o ní zdát, pak zapomenu a za deset let, až budu veliký, větší než ostatní lidé, potkám jinou Mařenku, s jiným jménem, jinými vlasy a jinýma očima. Ta Mařenka mne bude milovat.

Nechte mne spát, lidé, nech mne spát, nemoci, nech mne spát, mé unavené srdce. Potřebuji tento spánek, potřebuji být silný a zdravý. Čekají nás věci, o nichž se vám ani zdát nemůže, čekají nás dobrodružství zcela nová, dosud nevídaná, nebezpečná a překrásná.

Dnes umírá Kristus. Pod křížem, kde je rozpjat, stojí jeho matka, přítel a Maří Magdalena. Vojáci si rozdělují jeho roucho a hrají v kostky o jeho suknicí. Pak přistoupí voják a dá Kristovi napít z houby naplněné octem. Kristus opustí tuto zemi.

Tisíce lidí umírá v jediné chvíli, tisíce lidí je nemocno, tisíce lidí miluje, tisíce lidí opouští svůj domov. Jsem jeden z tisíců.

Neprocitl jsem ještě ze svého sna, ze sna, jenž se zdá mně jedinému, do života, ježž prožívám se všemi, a přece sám. Věžník na věži kostela svátého Jakuba nezvoní na zvony, protože všechny zvony odletěly. V celém světě nezazní dnes umíráček a i loretánské zvonky se odmlčely.

Setník, který stál poblíže Kristova kříže a který jej viděl umírat, řekl:

„Tento člověk byl jistě synem božím.“

Bible je veliká kniha. Nečetl jsem ji, ale vídám lidi, jež dovedla zcela naplnit a již žijí jen jejím příkladem. Taková kniha, která toto dovede, musí být veliká, svátá a čistá. Nevěřím v Boha, v toho jejich Boha, říkám si to neustále. A přece, když hledím na něco, co je krásné, myslím si, že to není dílo člověka. Například Mařenčiny vlasy. Kdo jim dal jejich zabarvení a kdo je nechává takto splývati až

na ramena, na ramena, jež jsou jistě bělostná jako první kočičky, které rostou tehdy, když o tom ještě nikdo neví?

Mařenko, jsem nyní vážný a klidný, horečka již opustila mé tělo, protože se mi o tobě zdá. Stojíme spolu v široké krajině a naše vlasy vlají jedním směrem. Mohu vztáhnouti ruce a dotknouti se nejzazšího konce krajiny. Ale mohu své ruce také sepjati před tebou a prosit tě, modlit se k tobě a krajině, modlit se k tvému srdci a srdci krajiny, která je s tebou zajedno. A ty, ty můžeš rozprostřít své vlasy po mých nohách a smáčeti je slzami jako Maří Magdalena, která milovala Krista.

Jsem ještě dítě a je mi deset let. Mé tělo je skrovné a nepatrné, ale má duše, vím to nyní, je stejná jako duše těch největších. Má duše je nyní volná a má schopnost rozpoznati to nejvzdálenější a nejtajemnější.

Jsem ve snu, a až procitnu, budu mít své malicherné starosti a malicherné požadavky. Ale teď, Mařenko, teď bych tě dovedl milovat tak čistě a velce, jak je to psáno jenom v bibli.

Nevěřte mým slovům, nevěřte si jim!

Říkám něco, co je má pravda, má dětská pravda, která si navlékla slova vás dospělých, slova vás, kteří byste nemohli porozumět mlčení, jež by vás ohromovalo, pro něž byste mne opouštěli a přezírali, pro něž byste mne vychovávali a zavírali.

Nabízíte mi školu a klidnou, předem vyznačenou cestu, dáváte mi milostivě příležitost, abych se připodobnil vám, vám střízlivým a spokojeným, vám pletichářským a poctivým, vám všemu rozumějícím a hluchým, vám, které nenávidím z celého svého spícího srdce.

Nuže, odmítám to! Mám nyní moc odmítati, protože se mi jenom něco zdá a za okamžik procitnu. Mám příležitost metati vám urážky v tvář, urážky tím strašnější, z čím méně poznaných úst vycházejí.

Mařenko, kdykoli si pomyslím, že já jsem Bůh, odmítám tuto myšlenku jako hříšnou a nepřipustnou. Ale plakal bych, vždyť jsem vševědoucí, vidím vše a slyším vše, co se ve mně děje.

Náš život, Mařenko, připadá mi jako železná obruč, na niž hledím z vnější strany. Tam, uvnitř, je krása, láska a štěstí. Tam uvnitř se spokojeně žije a umírá, tam uvnitř je Bůh a všechny věci, které tolik milujeme a jimž tolik nevěříme.

Ale zde, před železnou obručí, se hledí.

Sedím tatínkovi na klíně a dívám se. Tatínek vypravuje, maminka se mračí, Ota má sklopenou hlavu a Pavlína se vznáší kolem nás. Chtěl bych vypravovat jako tatínek, mračit se jako maminka, mít sklopenou hlavu jako Ota a vznášet se jako Pavlína.

Kdo mi v tom zabraňuje, moje Mařenko? Kdo se dotýká vztaženým prstem mé hrudi a postrkuje mne neustále zpět, neustále do větší dálky, až vidím vše jen rozmazaně a jakoby slzami?

Nyní se mi zdá sen, z něhož procitnu. V tomto snu nemusím vyslechnouti slova, jež jsou obyčejná, nemusím být posluchačem koncertu hlučných kapel, nemusím hledět na obrazy, jež napodobují. V tomto snu jsem nejvíce sám a nejvíce čistý.

V tomto snu miluji a soucítím. Pak, po procitnutí, budu se hrozit soucitu, který by měli se mnou, budu se ho bát jako největšího pokoření.

Jsem dítě, ano, a je mi proto ihned zapomenout na to, co říkám. Má doba ještě nepřišla. Na opravdové procitnutí duše se musí čekat, dlouho čekat a mnoho se jich nedočká. Ale duše je. Bude i v mém bratříčkovi, který se narodí v létě, bude v něm hned, i když ještě nebude umět mluvit a bude se jenom dívat. Duše bude v jeho veselých a smutných očích.

Cítím, že můj sen končí.

Opusťme, Mařenko, opusťme již svou širokou krajinu. Byla to krajina snu, krajina lásky, krajina smrti. Byla to dobrá krajina.

Otevírám oči a všechno, co přijde, nechť se neuzavírá do takové dětské moudrosti, nechť je volné, svobodné a otevřené!

Až otevru oči, bude v pokoji soumrak. Nemoc opustila mé tělo. Nemám již nemoc. Jiná, strašnější, sídlí v mém srdci. Je to nemoc osamocení. Toto mi řekl můj sen.

Na shledanou, Mařenko, a je-li tak lépe, tedy na neshledanou.

Kapitola čtvrtá

*Od té nešťastné doby, co už se neumím otočití třikrát za sebou na
patě levé nohy jako na obrtlíku, ztratil jsem na světě všecko.*

J. O.

Byl jsem se rozloučit s věžníkem. Ráno jsem vstal zároveň s Pavlínou a utíkal ke kostelu. Stoupal jsem rychle do schodů. Byl doma a přivítal mě úsměvem. Řekl jsem mu:

„Pane věžníku, přišel jsem vám říci, že dnes utíkám se svým přítelem z domova. Vy jste jediný, kdo o tom mimo nás dva ví. Chtěl jsem, abyste to věděl alespoň vy.“

Dlouho mi neodpovídal. Šel k oknu, díval se do dálky, kde jsou vidět Železné hory, které jsou namodralé a vyhlízejí jako opravdové železo. Vzal mě za ruku a vedl mne ke zvonům. Stáli jsme u nich, tiskli si ruce a mlčeli. Bylo tma, jen malým okénkem proudilo světlo na plášť zvonu, odráželo se od něj a zbarvovalo nám tváře jemným odstínem.

Plakal jsem, tak docela bezbolestně jsem plakal, jako po přestálém nebezpečí.

Když jsme se zase vrátili do světnice, posadil si mne věžník na klín a něco potichu zpíval, pro sebe a možná že také pro mne. Věděl jsem, že se na něj mohu spolehnout, že je můj ochránce a bez jeho vědomí se mi nemůže nic zlého přihodit. Vypravoval mi.

„Jednou dávno, když bylo naše město ještě obeháno hradbami a sídlili v něm králové, seděl zde, na této věži, můj děd. Byl vysoký a štíhlý a měl zahnutý roh, na který vytruboval hodiny. Zde četl své tlusté knihy a zde se jeho manželce narodil syn, můj otec. Když bylo mému otci dvacet let, odešel do cizích krajů, prodělal mnoho válek a dobrodružství, utrpěl četná zranění. Potom se vrátil a stal se věžníkem. Teď jsem tu já.“

Malý příteli, kdo odchází ze svého domova, musí se také navracet. I ty se jednou vrátíš, snad zítra, snad za deset let. Ale

vrátíš se. Možná že již budu mrtev. Víš, byl bych na světě rád, kdybych věděl, že po mé smrti zůstane syn, který mi bude podoben.

Náš rod chránil město od nebezpečností. Chránil je, jako chrání hoch svou nevěstu, a měl je rád. Až odejdu, nikdo se nevrátí na mé místo. Poruším zákon. Bojím se velice svého odchodu. A ty odcházíš. Necháváš mne tu samotna a neptáš se, jakou bolest mi tím působíš.“

Měl jsem hlavu na věžníkových prsou a šeptal jsem mu:

„Napíšeš vám z ciziny, budu vám psát každý den a neustále na vás budu vzpomínat. Bude to, jako bych byl s vámi.“

Radostně se zasmál.

„Ano, ano, tak to bude dobře!“

Napadlo mi, že je vězník ještě malé dítě. Ale hned jsem tu myšlenku zamítl, když jsem se podíval na jeho bílé vlasy a staré, vráscité ruce. Objal mě a řekl:

„Sbohem, chlapče, a běž si ještě prohlédnout město.“

Odešel klidně po své ševcovské práci a dělal, jako když o mně neví.

Stojím u rozhledného okna a dívám se na město.

Všechny kostely, přísné a do sebe uzavřené, všechny domy, nahrbené a přímé, všechny ulice, hrbolaté a vyrovnané, všichni náhodní chodci, všechna místa, kde jsem si hrával, kde jsem čekával, kde jsem snil a kde jsem odpočíval, loučí se se mnou tak bez hluku a něžně jako maminka s dítětem, které jde spat a ráno procitne a vrátí se k ní, do jejího náručí.

Vidím město, semknuté k sobě jako vojáci v čas útoku, vidím lesy, naše prořídlé a mladé lesy, špinavý potok, který se tak nepodobá všem ostatním potokům, neboť plyne vážně a tiše svou dávnou cestou, který pramení a zaniká bez hlesu a odporu.

Vidím náměstí, jež tvoří kruh a přes jehož hrbolaté dláždění jsem klopýtal. Babičky s košíky petrklíčů stojí na něm a naplňují je vůní, hořkou vůní rozloučení, které je neodvratné.

Vidím dům, v němž bydlí Mařenka se svým tatínkem, na jeho zdech jsou vymalováni tři rytíři, kteří ji ochraňují, vidím náš dům,

kam jsem se vrátil jednoho dne před pěti lety z nemocnice a našel štěňátko, jemuž dali jméno Bella a které zemřelo brzy nato ve strašných bolestech.

Vidím křivolaké uličky, kudy jsme ubíhali, vidím všechno, tak blízko u sebe, a nevidím již nic, pohled se ztrácí, stojím opřen o zeď věže a vzlykám, jako bych se dozvěděl o smrti svých nejdražších, vzlykám ze všeho a pro všechno.

Sbohem, mé město, je doba loučení, doba, jež má své místo a podobá se všem ostatním, které jsou, odcházejí a přicházejí, mizí a objevují se.

Přepadl mne pocit strašného chladu. V tom okamžiku mé slzy přestaly stékat, nemohl jsem již být dojat, musil jsem se smát, ale ani to ne, musil jsem sestupovat zcela chladně ze schodů, jako bych právě skončil výborný oběd.

Uvědomil jsem si své místo před železnou obručí, místo ze svého snu, jež jsem nezaujal dobrovolně. Budu hledět chladně na věci kolem sebe. Vezmu je do sebe. Využiji je. Po čase je vyjmu, zastaralé a užitečné...

To jsem si myslel a bylo mnoho nenávisti v té myšlence a ani drobet lásky. Zezdola jsem ještě jednou pohlédl nahoru na věž. Dobrý vězník mi mával a volal něco, čemu jsem pro velkou dálku nemohl porozumět.

Všechno jsme si s Karlem přesně smluvili. Máme nějaké peníze, které nám stačí na cestu do Prahy a na několik dní počátečního pobytu tam. Ostatní se nějak zařídí. Dnes po obědě půjdeme pěšky do první stanice, abychom nepotkali na našem nádraží známé, kteří by se nás vyptávali. Odtamtud pojedeme do Prahy a na nádraží nás bude očekávat Karlův bratranec, u něhož se zpočátku ubytujeme. Karel mu psal a je to tak smluveno. Mně zbývá ještě smutná povinnost napsat dopis na rozloučenou, který necháme u nás, s prosbou, aby ho dali přečíst také rodičům Karlovým. Napíši ho hned, ještě před obědem, abych měl potom pokoj.

Bože, jak začít a jak skončit? Tak třeba takhle:

Maminko, tatínku, Oto, Pavlínó a Karlův tatínku a maminko, my odcházíme pryč. Nezlobte se proto na nás a neplačte pro nás. Já, který tenhle dopis píše, neumím psát dopisy, a proto vám objasním náš odchod pohádkou.

Bylo jednou jedno modré moře, které se rozlévalo do veliké dálky a končilo až s obzorem. Na něm, totiž u jeho břehu, plavala malá lodička s bílou plachtou. Přišli rybáři a lovili z té lodičky ryby, přišly malé děti, které z ní skákaly do vody a učily se plavat, přišli tatínkové a maminky a vyjížděli si s ní na nedělní výlet.

Ta lodička mohla být spokojená, protože měla své místo u břehu a vykonávala dobrou službu pro rybáře, děti a rodiče. Ale ona nebyla spokojená, protože toužila plouti dál, až přes moře, a dotknouti se obzoru, který viděla ve veliké dálce, do nějž zapadalo slunce a kam se ztrácely ohromné lodi, které malou lodičku houpaly na vlnách. A představte si, že když byl odliv, zůstávala docela na mělčině!

Myslíla si:

„Kdybych byla na širém moři, nikdy bych se nedostala na mělčinu.“

A ještě si myslila:

„Kdybych napjala plachtu a zavál příznivý vítr, unikla bych rybářům, dětem, maminkám a tatínkům, i když je mám ráda a trochu by mě to mrzelo.“

Tu jsem tam přišel já a Karel. Lodička se na nás usmívala a vypravovali jsme si spolu.

Ale najednou příznivý vítr zavál, lodička napjala svou bílou plachtu, zamávala nám a odplouvala pryč. Chvíli jsme ji ještě viděli, ale pak se nám docela ztratila z očí. Neplakali jsme pro tu lodičku a ani jsme se na ni nezlobili, protože jsme věděli, že když zavane dobrý vítr, musí každá správná loď plout, i když se jí třeba nechce.

Milá maminko, tatínku, Pavlínó, Oto a Karlův tatínku a maminko, příznivý vítr zavál. Řekněte sami, můžeme ho nechat zase odejít a nevyužít jeho pokynu? Myslíme, že jistě jednou zavane zase z druhé strany, a to se potom lodička vrátí, celá šťastná, že se

dotkla obzoru a viděla všechno na vlastní oči a nejenom z vypravování velkých lodí. Všechny Vás líbáme.

Napsal jsem to dobře? Když ne, nevadí, snad budou rozumět. Mám tam ještě připsat, aby pozdravovali Mařenku? Mařenko, už nikdy, už nikdy!

Slyším je naposled zamykat dveře obchodu. Zamykají je, aby se nemohli vloupat zloději a ukrást něco. Proč se nedá všechno uzamknout? Proč se dají zabezpečit jenom viditelné věci? Otočit dvakrát zámkem u svých slov a nebát se již, že je někdo ukradne nebo že samy prchnou ve chvíli, kdy měly sedět pěkně v teple doma. Otočit dvakrát zámkem u svého srdce, aby mu nikdo nemohl ublížiti a aby samo neubližovalo. Odemknout jediným pohybem všechno krásné a všechno hnusné uvrhnout do žaláře!

„Dobré poledne, tatínku, maminko a Oto, co je nového?“

„Dnes jsme ale měli hodně co dělat!“

„Nu, však už je načase.“

Nic netuší. Hovoří bezstarostně a jako obyčejně. Potají se s nimi loučím. Musím se rychle vytrazit, Karel na mne už asi čeká.

„Tak sbohem.“

„Kampak jdeš?“

„Ale, jenom tak.“

Jdu jenom tak, víte? Něco jsem si usmyslil. Běžím po schodech, rychle, bez ohlédnutí, naposled probíhám tmavou chodbou, kde jsem se schovával před rozzlobenou Pavlínou a kde byla má skrýš při hře na schovávanou. Své věci jsem si odnesl už včera ke Karlovi.

Karel mne čeká u nového parku. Je opřen o nízkou podezídku a netrpělivě se rozhlíží.

„Už jsem tady, Karle.“

„To je dost, že jdeš. Musíme pospíchat, abychom nezmeškali vlak. Do stanice máme půl hodiny.“

Kráčíme rychle postranními ulicemi z města, aby nás nevidělo moc lidí. Již jsme na silnici a z dálky je vidět malé nádraží, kde nastoupíme do vlaku ku Praze.

Na nástupišti nikdo není, vlak přijíždí, vystupujeme po schodech, sedáme do prázdného kupé a nyní, sbohem všechno! Náš první krok se zdařil.

Utíkáme, utíkáme, před čím to vlastně utíkáme? Sami před sebou? Před Mařenkou? Před svým dětstvím? Něco se snažíme uzamknout ze strachu, aby nám to někdo neukradl, ano, tak je to, chtěli nám něco ukradnout a my se nedáme. Máme přece také sílu.

„Karle, bude prý válka.“

„Ano, bude válka.“

„A co si potom my počneme?“

„Záleží na tom?“

Nezáleží na tom, zda bude válka, či nebude. Nezáleží na tom, zda bude umírat o něco víc lidí než dnes. Nezáleží na tom.

Lidé hrají dobře své hry a vědí o pravých hodinách, v nichž by počali mít dlouhou chvíli. Nastrojí válku, nastrojí lásku, nastrojí něco, při čem nelze přemýšlet o tom, proč a nač.

Ale to jsou jenom ti, kteří mají moc. Ti ostatní, kteří se vláčí s sebou, kteří pokyvují hlavami a zvedají bezmocné pěstě, ti ostatní, klábosící jako strýc Šmidra v hospodě, ti ostatní, kteří do sebe lijí tekutiny zapomnění, kteří milují pro zapomnění, žijí pro zapomnění a umírají pro zapomnění, ti ostatní, kteří o tom všem nevědí, ach, těm je dobře!

Kdysi dávno byli žoldnéři, kteří se dali najímat do služeb bohatých pánů a sloužili jim dobře, sloužili jim vším, co měli. Darovali jim své ženy a všechno, co bylo pro ně nejdražší, byli ochotni zemřít pro ně.

Od těch dob se mnoho změnilo. Změnilo se všechno. Jenom lidé ne.

Narodil jsem se a byl jsem pak dítě, které je nevědomé.

V jedné chvíli jsem se naučil vědět. Od onoho okamžiku se již nezměním. To budou jenom má slova, která se pozmění, budu výřečnější a výřečnější, naučím se třeba konečně ovládat svou mateřštinu tak mistrně, že se zmocním celého světa jediným slovem.

Ale co se zatím bude dít s mými očima a mým srdcem?

Mé srdce bude bít, trochu rychleji a trochu chladněji, ano, protože jsem ztratil kus života, mé oči budou hledět, poněkud smutněji a poněkud chladněji, ano, protože se setkaly s více příkořím, ale jinak, co se změní jiného než slova?

Jsou krajiny, kde lidé přijmou válku s jásotem. Jsou jiné krajiny, kde ji budou proklínat. Jsou krajiny, kde hledají společnou pravdu, která není, a domnívají se ji nalézat, a pak jsou ty vzácné krajiny opravdové pravdy, pravdy, na níž nic nezmění ani válka, ani hlad, ani smrt, krajiny soukromé pravdy, pro niž jsme ochotni opustit svůj domov a celý minulý život.

Je to tak? Je to skutečně tak? Či jsem dal svým slovům opět falešnou barvu?

Karle, pohleď mi do očí. Čteš tam lež? Věříš, že jsem se dopustil lži?

„Karle, záleží na tom.“

„Na čem?“

„Na všem, na Mařence, na válce, na nás, na všem záleží.“

„Podívej se, Toníku, už budeme v Praze!“

Vidím veliké město, větší než naše a větší než všechna ostatní města. Je to náš cíl, sem jdeme zaniknout a ztratit se mezi ostatními. Je zahaleno dýmem a stíny nastávajícího soumraku.

Vystupujeme z vlaku na zakryté nádraží, kde je tma, zástupy lidí, kteří do sebe narážejí a pospíchají svou cestou. Ohlížíme se marně po Karlově bratranci. Nepřišel. Co si nyní počneme?

Jdeme pomalu po široké ulici, nevíme kam a nevíme, kterým směrem. Bude brzy večer. Nikdo nás tu nezná. A nikoho se nemůžeme ptát. Po čem bychom se ptali? Co dělají malé děti, které utekly z domova? Přecházíme kolem velkého hotelu s mnoha okny.

„Karle, dnes bychom mohli jít přespat sem a ráno se poohlédneme po tvém bratranci, ano?“

Vrátný se na nás nedůvěřivě dívá, připadáme mu podezřelí.

„Máte nějaké průkazy?“

Máme oba legitimace ze školy. Ted' nám již věří, že jsme tu na velikonocních prázdninách. Vedou nás do pokoje, vysoko, až do

pátého patra. Je to tu jako na věži kostela svátého Jakuba, celé město pod námi, živé a hlučné, osvětlené a s tmavými kouty, jako veliká kuchyň, kde si hrají každého večera děti.

Kam nám zapadl míč, kterým jsme si kouleli tak spokojeně? Kam se asi ukryl? Půjďme ho hledat?

Ubytovali jsem se pohodlně, máme každý svou velkou postel s bílými peřinami, každý svůj noční stolek s lampou a zvonečkem na služebnictvo. Jsem pyšný a Karlovi také září oči. Až zaplatíme dnešní nocleh, zůstane nám dohromady sedmdesát korun. Jsme bohatí a mocní.

Sestupujeme ze schodů hotelu, dávají nám klíč. Ptáme se, kdy se musíme vrátit. Usmívají se udiveně. Hotel je otevřen až do rána. Smíme se tedy vrátit až ráno. Ale co budeme dělat do té doby?

„Co budeme dělat?“

„Toníku, půjdeme do vinárny.“

„Co je to vinárna?“

„Tam se pije víno.“

Ach již vím, ještě nikdy jsem nepil víno, vlastně pil, jednou při tatínkových narozeninách. Tehdy byla Pavlína opilá a chtěla tančit s tatínkem. Nasmáli jsme se...

Pavlína, copak asi teď dělá. Již četli dopis? Jistě už ho četli. Sedí zdrceně, tatínek se zlobí, maminka pláče, Ota neví, co říci, a Pavlína vypravuje, že jsem byl v posledních dnech nějak divný. Mařenka ještě o ničem neví. Až zítra jí Ota poví na schůzce, budou se přitom líbat, ach, je dobře, že jsme pryč, ode všech pryč, a že se nikdy nevrátíme.

Půjďme do vinárny a budeme pít víno. Pustí nás tam vůbec?

„Pustí nás tam, Karle?“

Jdeme širokými ulicemi. Je již tma, u nás doma je tma, ale tady je světlo asi až do rána, jako je otevřeno v hotelu až do rána, tady neznají noci a dni, jsou jenom dni, dlouhé dni. Nevadí jim to? Asi jim to nevadí. I my si zvykneme. Zdalipak se tu také spí? Ale jistě, nač bychom měli v pokoji postele.

Vcházíme do zakouřené místnosti. Venku byl červený nápis: Vinárna. Sedáme si trochu nesměle do kouta. Muž v černém přichází a usměvavě se ptá, co si přejeme. Přejeme si přece víno, nač bychom sem jinak chodili? Přináší víno, je červené a láhev se leskne. Nalévá do sklenic. Hledíme na sebe s Karlem a vypíjíme svou sklenici. Víno je odporné, hořké a zanechává sladký pocit v ústech.

„Proč se pije víno, Karle?“

„Aby se zapomnělo.“

Ach rychle, ještě jednu sklenici a celý džbán a celou láhev, chci rychle zapomenout! Ale na co? Na Mařenku? Ne, na Mařenku nikdy nezapomenu. Její obraz je ve mně pohřbený a zem se ještě nesesula pod tímto rovem. Chci zapomenout na to, co mě tísní, na to, čím jsem se prohřešil, na svůj útěk, na to, že se nesluší, aby malí chlapci seděli ve vinárně a pili víno.

U vedlejšího stolu sedí krásná slečna s rudými rty a dva starší pánové. Slečně se lesknou oči a opírá se o rameno jednoho pána. Je asi opilá.

Vypíjím naráz třetí sklenici. Ať se dívají, že já to také umím. Chci být jako oni, chci být jako oni! Směji se. Mluvím příliš hlasitě. Karel rozlévá svou sklenku. Křičím na něj:

„Neopatrný, neopatrný, rozlévá víno!“

Všichni se k nám otáčejí. Karel si koupil cigarety. Nabízí mi také. Kouřím, dusím se, ale kouřím, dělám to co všichni ostatní.

Slečna se objímá s pánem, pán ji líbá, nemohu se na to dívat, teď vykřiknu a něco se stane, zatknou nás a pošlou zpět, do našeho města, k mamince...

„Karle, já chci k mamince.“

„Hlupáku, hlupáku!“

„Jsem hlupák, Karle, ale chci k mamince a k Pavlíně a k Mařence, proč jsi mi nikdy neřekl, že máš rád Mařenku?“

Karel je velice bledý. Ještě jsem neviděl takovou bledost. Naklání hlavu vzad a pouští obláčky kouře. Tiskne sklenici] oběma rukama a pije víno, jako se pije voda, rychlými doušky.

Je asi žíznlivý.

Jsem také žíznivý, motá se mi hlava, nemohu vstát, chtěl bych něco říci těm líbajícím se, těm spokojeným, kteří si sem] přišli po práci zapomenout, kteří jsou klidní i tady, kteří ani tady nevědí nic o sobě, ani tolik co já, nevědí, že se mi hnusí, j musím jim to říci!

Pán z pozadí vinárny jde k nám. Sedá si na židli vedle mne. „Copak tu děláte, hoši?“

„Pijeme víno.“

„A to vás maminka pustila?“

„Ano, poslala nás sem.“

„Ale to neměla maminka dělat, co ji to jenom napadlo, posílat takové kloučky pít víno.“

„Starejte se o sebe, pane.“

To řekl Karel. Nepoznávám ho již.

„Nu tak, chlapečkové, jděte teď pěkně domů.“

„My půjdeme, vid', Karle, my půjdeme, pane, my jsme tu náhodou, ještě nikdy jsme nebyli...“

„Jste hodní chlapečkové.“

Jde pryč, potácí se, jde pryč, již ho nevidím, možná že to byl můj vězník, který mě chrání...

„Karle, mohu napsat dopis svému vězníkovi?“

Píši.

Vězníku, pijeme víno. Přijeli jsme do Prahy, Praha se kolébá a jsme jako na lodi, která se kolébá s ní. Není dobře pít víno. Vrátime se domů. Snad cestou neztroskotáme.

Vzpomínám na Vás, vězníku, a chtěl bych Vás poprosit, abyste zazvonil jednou na poplach jenom tak, z žádného zvláštního důvodu, nemusí hořet, zazvoňte na poplach, že potřebuji zachránit, že mne musí někdo zachránit, že mne Karel zrazuje, že se nemohu již opřít ani o Karla, že je Karel sám a já jsem také sám, všichni jsme si blízko na dotek ruky a nemůžeme se najít, tady je spousta opilců, jsem jeden z nich, nesnesu opilce, ať se opíjejí doma, ať se opíjejí, jedí a kálejí doma, kde je nikdo nevidí, ať se neprozrazují, ať se více stydí!

Věžníku, ještě nikdy se Vám nezachtělo skočit po hlavě ze svatojakubské věže? Ještě nikdy se Vám nezachtělo zazvonit ráno klekání a večer na půlnoc? Věžníku, znáte pohádku o víně?

Byl jeden soudek vína, který ležel ve sklepě a nikdo o něm nevěděl. Tu jsem k němu přišel a on mne poprosil, abych jej vypil, aby nám bylo oběma veseleji. Vypil jsem ten soudek, vypil jsem jej mocnými doušky, jako se pije voda, protože jsem byl žíznivý. Byli jsme opilí, strašně opilí, kutáleli jsme se sklepem a zaměňovali si jména, přišla Mařenka, položila si naše ruce na své srdce, to srdce nebylo, věžníku, tak strašně nebylo, že jsme se rozplakali, ale plakali jsme víno místo slz a nezáleželo nám na ničem. Tato pohádka nemá konce.

Věžníku, milý věžníku, vrátíme se domů. Čekáte mě již? Opravdu na mne čekáte? Jdu! Slyšíte mne?

Karel chce, abych mu dal přečíst, co jsem napsal. Dávám mu dopis pro věžníka. Čte jej, usmívá se, čím dál tím víc se usmívá, náhle pláče, slzy mu stékají po tváři. Šeptá:

„Půjdeme domů.“

„Půjdeme domů, Karle.“

Platíme a odcházíme. Je již jistě po půlnoci, na ulicích ubylo lidí, je také méně světla. Veliké město nás nechce přijmout do svých zdí. Opilo nás, veliké město, a teď si s námi neví rady.

Kde leží hotel, v němž jsme ubytováni? Jdeme poslepu, snad k němu dojdeme.

Přicházíme k řece. Je široká a šumí pokojně. Asi teď spí. Nakláníme se nad řekou. Karlovi není dobře. Drží mne za ruku a sténá. Vím o všem, jsem si bezpečně vědom všeho, co děláme, mám ostré vědomí návratu domů a ostré vědomí provinění, vím dokonce, že je to míra pozitivního vína, která mi umožnila takto chladně přemýšlet.

Náhle cítím, že nemiluji již Mařenku. Mařenka se ztratila, Mařenka není, zanechali jsme ji za námi, předstihli jsme ji, Mařenka plyne s touto řekou, již brzy dostihne větší řeky a potom moře, v němž utone, jistě utone!

Ta řeka pod námi je čistá, čistě černá, má na sobě náramky z mostů, náramky ze stříbra, jež se třpytí, je oblečena v starodávný šat, nabízí nám svá ústa, ještě nikdy, řeko, nikdy jsme nikoho nepolíbili, až teď, teď můžeme, ale příliš málo vína svlažilo naše hrdla.

„Pusť mne, Toníku.“

Co chce dělat Karel? Ano, on vypil víc. Vytrhává mi ruku, vylézá na nízké zábradlí, potácí se...

„Karle, vrátíme se domů.“

Křičí, zlostně křičí, ne ke mně, na celou řeku, je ho jistě slyšet až na konci města, křičí:

„Nemohu, nemohu!“

„Pojď, Karle.“

Najdeme si svou cestu, Karle, nad námi jsou hvězdy a pod námi řeka. Jsme uprostřed, uprostřed věcí. Nemůžeme uprchnout. Váhy by se zvrátily. Mařenka, vězník a všichni nás očekávají, stýská se jim po nás, oni nás znají, ti lidé tady ne, těm jsme lhostejní, těm by nevadilo, kdybys vskočil do řeky, kdybys utonul, ale tam, tam doma by plakali, již teď pro nás pláčou.

Je nyní pokojný jako malé kozlátko, dává se odvést, jdeme spolu, objímáme se kolem ramen, tiskneme se k sobě.

„Karle, ještě není náš čas. Později se sem zase vrátíme, ale teď nesmíme utéci, bylo by to předčasné.“

„Ano, Toníku.“

Jsme v hotelu, v našem pokoji s bílými postelemi. Svlékáme se. Karel nemluví. Jdu k oknu. Nemohu teď spát. Něco se ve mně změnilo a nevím ještě, co to je.

Jako bych něčím zestárl a omládl, jako by mé srdce bilo klidněji a zároveň vzrušeněji. Mé srdce, jehož se neustále dovolávám, jež zneužívám a zaměřuji s jinými věcmi, které nejsou uvnitř mého těla, ale na jeho povrchu, které ohmatávají a váží na obchodnických vážkách, ani o jeden gram víc, raději ubrat, raději dopustit, aby se váhy roztržily, abych byl chromý a nemohl již zahalovat své srdce

do pestré barevných šatů a do neproniknutelných chráničů, aby mé srdce bylo nahé a nastavené všem dýkám, všem ostnům!

Dole na ulici jdou pozdní chodci, mluví potichu, a přece je slyším až sem. Dává se zvolna do deště.

Ach, kde jsou slova, prostá slova mých pohádek, slova průzračná jako zvuk zvonu Vavřince, slova, jež znají rozplakat a rozesmát, kde jsou slova mých pohádek, aby mi přispěla ku pomoci?

Říkám si pro sebe:

„Prší, prší, prší.“

Tak. To stačí. Pak říkám ještě:

„Je noc a bude ráno, je noc a bude ráno.“

Kladu si prsty na ústní koutky. Roztahuji je. Až budu chtít, aby mi bylo smutno, dám je zase na staré místo, ale nyní se usmívej, Toníku, nyní je čas noci, čas tmy a usmívání, čas pohádky, jejímž jediným cílem je uspat.

Bylo okno, byl pokoj, byla řeka, byl chlapec. Toto okno, tento pokoj, řeka tam v dálce a já. Řeka pravila:

„Pojď se rychle podívat, jaké krásy skrývám na svém dně.“ Pokoj pravil:

„Neposlouchej řeku, nemyslí to s tebou dobře. Ulehni do mého lože.“

Okno pravilo:

„Pohlédni, jak mnou přichází jítro. Pohlédni a usmívej se.“ Odpověděl jsem jim zdvořile:

„Děkuji vám, věci. Na vás na všechny se dostane. Nejdříve ty, pokoji, do tvého lože ulehnu. Potom ty, okno, tebou se budu dívat, jak přichází jítro. A nejpозději vy, řeko, je mi vás líto, že musíte tak dlouho čekat.“

Paní řeko, jste velice krásná. Až půjdu příště kolem vás, zastřu si oči, aby mne vaše краса nezlákala. Paní řeko, váš zpěv je zpěvem Sirén, které lákají odvážné plavce. Ale nebojte se, jednou sám přijdu před vás a budu prosit, abyste mne přijala.“ Pokoj byl šťasten, okno bylo šťastno, řeka byla šťastna.

A Bůh, který nám zatím mlčelivě naslouchal, volal.

„Přijďte se mi ukázat, děti, tak dlouho jsem vás již neviděl!“

Poklonili jsme se Bohu.

Zavírám okno a ukládám se na bílé lože. Chladí mne. Skládám ruce pod hlavu.

Takto, takto budu usínat po všechny dny od dnešního, s prostými slovy svých pohádek v ústech, se slovy větru a bezvětrí, se slovy, jež mi jediné patří.

Jsem ve velikém městě. Daleko od nás leží naše město, pokojné a bezstarostné. Vrátím se do něj, neboť mě potřebuje.

A myslím si, že nejsem tady, protože mé oči se nemají čeho zachytit.

Kapitola pátá

*Kam se ti chlapci kam se ženou
s javoru duší vyplněnou*
F. HALAS

Stalo se už vícekrát, že jsem vyslovil nahlas své jméno a poslouchal potom, co říká. Při jeho zvuku jsem chtěl snít. Ale mé snění se změnilo v obchodování s myšlenkami, prodával jsem své myšlenky, uzavíral jsem je do obrazů plných špín.

Myslíl jsem například: „Každý začátek je těžký a ty...” – ne, nechci si opakovat své jméno ve svých dobrých chvílích a nechci si je připomínat.

Říkat si jiná jména a spojovat je, určit věc a dát jí její tvar, to je lepší.

A přece, mé jméno je něco víc než pouhá myšlenka na to, co jsem a co bych chtěl být.

Kdyby teď zazvonili u hotelových dveří dva muži a ptali se po mně, rychle bych vstal a zavedl je do tohoto pokoje. Řekl bych jim:

„Ptali jste se po mně?”

Odpověděli by:

„Ano, hledali jsme vás.”

Byl bych šťasten?

Malé chlapce nikdy nikdo nehledá kromě maminky a chůvy. Malí chlapci hledají všechno.

Procitl jsem v cizím pokoji. Barva jeho stěn je šedivá, jenom jeden žlutý pruh až skoro u stropu lemuje.

Náš dům a naše pokoje, tam se dnes vrátím. Půjdu chodbou, tmavou chodbou s narovnanými balíčky. Vejdu do kuchyně s nízkým stolkem a židličkou, kde bude už brzo sedávat můj bratříček. Ve velikém pokoji, kam skoro nikdy nepůjdu, stojí starý klavír. Neumíme na něj hrát, a jenom když jdu náhodou kolem, sednu si k němu a brnkám. Zavřu-li oči, myslím si, že dovedu hrát.

Přebíhám prsty po klávesách. Zní, tak čistě zní, když se jich lehce dotýkám. Ale pak se mi vymknou z prstů. Lomozí a skřípají. Opouštím smutně klavír a jdu do svého pokoje. Na stěnách visí staré fotografie. Když mi bylo, ach, kolik let mi to bylo a jaké jsem to byl ještě dítě! V knihovně jsou knihy, které jsem nikdy nečetl. Jednou jim porozumím a budou mi pak drahé, jako jsou Otovi. Na jedné z nich je napsáno: „Pomoc!“

Kdosi volá o pomoc, leč nikdo mu nepřispěje a nikdo jej nezachrání. Lidé jsou nelítostní k písmenkům na papíře. Nejmenší pláč u nich vyvolá soucit. Ale když někdo pláče jinak a doopravdy, když pláče v knihách a stydí se za svůj pláč, nemohou a nechtějí mu pomoci. Ota jednou řekl, že to všechno je jenom literatura. Myslím, že literatura je to, o čem se nemůže mluvit, co se musí tajit a o čem se nemůže hovořit tak ošklivě jako o jiných věcech.

Hned nad knihovnou visí fotografie mladého muže. Je to prý nějaký zemřelý básník. Nemohu si zapamatovat jeho jméno. Pod podobiznou stojí toto:

„Těch neprobudíš, anděle našich dnů, kteří spí posud?“

Co znamenají ta slova? Znáám lidi, kteří spí, ano, tomu rozumím. Je však třeba budit je z jejich snu? Vždyť jejich sen může být krásný, krásnější než to, do čeho by se probudili. A je třeba budit ty, kterým se zdají nepěkné sny? Byli by schopni něčeho jiného? Nemusili by zemřít, až by otevřeli oči?

A andělé, ach ti jsou krutí! Ochraňují nás, ale můžeme vědět, neženou-li nás do zkázy? Kdo je to, anděl našich dnů? Je to živý člověk? Může být Mařenka anděl našich dnů? Má Mařenka takovou moc? Ano, máji, neboť ji milujeme, Ota, Karel a já.

„Anděle našich dnů, rozpoutej v srdci těch, kteří nemilují, velikou čistou lásku!“

Tak je to lépe. Ať zanechají konečně prolhané hry se svými jmény, jež chtějí posunout nejvýše, a to je jejich jediná touha. Ať zanechají svá jména tam, kde jsou, ať je nevynášejí, ať se jimi nevychloubají. Ať se rozhlédnou kolem sebe!

Hled', Mařenko, mohu mít zavřené oči, a přece tě vidím zřetelněji než kdy jindy.

Dívám se na Karla. Ještě spí a klidně oddechuje. Jeho ruka leží na prsou. Zdá se mu o něčem? Rád bych věděl, o čem se Karlovi zdá.

Náhle otevřel oči a podíval se na mne. Tak náhle se probudil! Rychle jsem odvrátil zrak, jako by mě přistihl při něčem, co se nesmí.

„Dobré jitro, Karle. Zdálo se ti něco?“

Sedá si na loži a objímá kolena.

„Není ti dobře?“

„Toníku, musíme odjet domů. Zdálo se mi něco zlého, nevzpomínám si přesně, ale byla v tom nějaká tajemná předzvěst, něco, co neumím vyslovit. Viděl jsem mnoho věží a na každé stál trubač s černou maskou na očích. Cítím, že to znamená cosi strašného. Toníku, hned teď chci odejet a nikdy se sem už nevrátit.“

Pojedeme, Karle, už brzy, hned teď, vrátíme se k maminkám a k Mařence, už se nestrachuj, všechno zase dobře dopadne.

Cítím ke Karlovi něhu, připadá mi, že je můj syn, který je na špatné cestě a kterého mám moc shovívavě postrčit na správnou cestu, chtěl bych ho pohladit, toho hodného Karla, který něco provedl a už toho lituje.

A Karel si třeba o mně myslí, že nejsem jeho opravdový přítel. Včera aspoň, v té vinárně a u řeky, mi nedůvěřoval. Věděl si své a já jsem nevěděl, co je jeho a co ví.

Ne, Karle, nemůžeš mi důvěřovat. Zradil bych tě, jistě bych tě zradil, kdybys mi dal svou důvěru.

Což nezrazují, což nemusí zrazovat všichni ti, kteří jsou milováni?

Miluji-li Mařenku a ona o tom ani dobře neví, miluji především svůj cit. Ale co bych učinil pak, až by se splnilo to, po čem toužím? Co bych hovořil s Mařenkou, až by všechna slova mezi námi byla řečena? Nepoznal bych, že mluví jako všichni ostatní? Není lépe, když jsem jí takto vzdálen a mohu si dokreslovat její obraz? Nepřestala by se mi pak líbit barva jejích vlasů a jejích očí? Nelákaly

by mě jiné vlasy a jiné oči? Nehledal bych jinou Mařenku? Není Mařenka jenom obraz, obraz něčeho, co nelze nalézt, a je tak dobře? Není Mařenka opravdový Bůh a opravdový anděl, který má svou dočasnou podobu, jež se neustále vyměňuje?

Mařenko, Mařenko, vidíš, zrazuji tě ve svých myšlenkách. A zrazuji všechny lidi, Karla a sebe, ale proč vlastně? Smím položit tuto otázku?

Slyšel jsem vypravovat o jednom ubohém muži a znělo to skoro jako smutná pohádka.

Narodil se bohatým rodičům a měl se stát obchodníkem. Zamiloval se do dívky, která ho odmítala. Utekl, utekl pryč, jako já a Karel. Ale nevrátil se. Stal se malířem. Trpěl hlad. Po celý dlouhý čas žil v bídě a nepoznal lásky a nepoznal klidu. Byl velikým malířem. Namaloval obrazy, které lidé nemohli pochopit, a proto se jim vysmívali. Nakonec zemřel vlastní rukou. Nenalezl na světě ničeho. Zůstaly však jeho obrazy, které nikdy nevymizí.

V pohádkách přicházím já a dávám jim dobrý konec. Kdybych byl přišel k tomu malíři a řekl mu: „Příteli, nebudeš-li se ptát proč, budeš moci dále žít a malovat své krásné obrazy,“ byl bych ho zachránil?

Myslím, že ano. Nebyl jsem tam však a nemohl jsem mu přispěti ku pomoci. A on volal o pomoc ve svých obrazech. Nikdo se na ně neuměl dívat. Musil zemřít.

Všechny pohádky nemohou vzít dobrý konec. Mnoho a většina musí skončit špatně a k pláči.

Kdyby byl onen malíř nalezl svou Mařenku, stačilo by to? Ale k čemu? K tomu, co se jmenuje životem? Nalézt svého Boha znamená nalézt život? Nebo ne nalézt, alespoň uvěřit mu?

Jdu s malou lucernou, jež se třepotá ve větru. Nebe je černé, neboť je noc, ale vidím na cestu, protože mám své třepotavé světlo. Nedívám se na zem, kde bych mohl uvidět množství hmyzu a množství květín a trav. Má hlava je zvrácená vzad a hledí k černému nebi. Pozvedám světlo do výše. Je teď o něco výš, ovšem, ale dál už svou ruku nemohu pozvednouti. Tu zavane silnější vítr

a lucerna pohasíná, zvolna, až zhasne zcela. Spatřím, že nebe je černější, než jsem se domníval. Žlutavý přísvit, který vrhalo mé malé světlo, bránil mi uvidět pravdu o barvě země a nebes.

Tato pohádka je má a nikomu ji nebudu vypravovat, protože by ji mohl vykládati po svém a pak by se mi ovšem vysmál, jak velice jsem hloupý.

Ale vím bezpečně o jiné věci. Víím, že za vším, skutečně za vším, je nutno namalovat zprohýbaný otazník, který se zdá křičet a volat, který děsí a vyhrožuje, který kraluje a vítězí.

Prosím, smím si v Praze vypravovat ještě jednu krátkou pohádku?

Byl jednou jeden otazník, který byl velice zlomyslný. Všude, kde lidé chtěli něco zakončovat, se připlétl a dělal jim těžké hlavy. Byl všude, na zemi, ve vodě i ve vzduchu.

Milencům, kteří milovali, umírajícím, kteří umírali, matkám, kterým čápi přinášeli děti, dětem, které si spokojeně hrály, uprchlíkům, kteří utíkali, zločincům, kteří kradli, válečníkům, kteří válčili, a i Bohu, který se na to všechno díval, všem se na konci každé jejich myšlenky, každého jejich slova a každého jejich kroku strašlivě prohýbal.

Na světě byli z něho již zoufalí.

A tu jsem byl pověřen, abych jej zničil. Pečlivě jsem se vyzbrojil a pronásledoval jsem ho. Na zemi, ve vodě i ve vzduchu jsem ho stíhal, ale on mi stále unikal, protože se dovedl učinit neviditelným.

Až jednou večer jsem ho přistihl ve svém loži, kde jsem ležel, odpočíval a přemýšlel o něm. Řekl jsem mu:

„Prosím tě nejprve po dobrém, abys zmizel a víckrát se neobjevoval.“

Neodpověděl mi a jenom se smál. Pak jsem mu ještě řekl:

„Neučiníš-li to, budu nucen tě zabít.“

Když ani potom neodpověděl, stiskl jsem mu hrdlo svými prsty. Ale tu on se mi vykroutil a vyletěl oknem za hlasitého smíchu. Od těch dob jsem ho již nespatrił.

Vidíte, i tato pohádka má nešťastný konec, neboť otazník stále vládne ve všech srdcích a způsobuje na zemi veliký nepořádek. Jsem smuten, vzpomenu-li si na to. Raduji se však, když potkávám lidi, kteří kráčí kolem otazníku s přimhouřenýma očima a domnívají se, že nic nemůže otrást jejich těžce vydobytým postavením.

Vstáváme a oblékáme se. Za hodinu odjíždí vlak do našeho města.

Sbohem, studený a ošklivý pokoji, sbohem, pane vrátný, sbohem, Praho!

Vlak jede a třese námi mírně, jako v kolébce, na niž si už nevzpomínám, vlak jede, podobá se pávu na vratkých nohách, podobá se postýlce, která stojí na půdě a má železné zábradlí, které jsem vždycky před spánkem třikrát vytahoval a stahoval, aby se mi to dobře spalo.

Dívám se z okna. Karel klímá v koutě s kabátem přes hlavu. Čemu jsem se to kdysi divil, když krajina při cestě vlakem ubíhala zpět? Krajina neubíhá, jede s námi, zastavuje se na svých věčných poutích a dopřává nám cestovat chvíli s sebou. Je zelená, hnědá a černá, je červená, modrá a barevná, nesmírně barevná, je to veliká krajina vlakového okna.

Jedeme po kolejnicích, určeným směrem, který se nemění. Kdyby vlak vykolejil..., ach, kéž by se tak stalo! Pojala by nás závrať, řítili bychom se, zazněl by pláč a sténání poraněných. Chodil bych mezi nimi, jediný nezraněn, a přikládal jim obklady. Sestřičky v bílých pláštích přijíždějí, lidé jsou odnášeni na nosítkách, po zemi stéká krev, smrt a nářek, jenom já tu stojím jako princ z pohádky, na všechno se klidně dívám, usmívám se...

Ne, vlak se nikdy nevykolejí v pravý čas.

Už budeme doma. Jak nás asi přivítají? Zlobí se?

Vlak staví na nádraží, z kterého zase půjdeme pěšky, aby nás nikdo neviděl. Počkáme do soumraku. Bylo by nejlépe jít se ještě trochu projít.

„Karle, nechceš sejít podívat na Čížkovu skálu, co dělá naše jeskyně? Teď tam zase budeme chodit.“

Druhou stranou, přes hřiště, obcházíme Čížkovu skálu a vylézáme po její strmější straně. Naše jeskyně je dosavad opuštěná. Ještě ji neobjevili a zloději se ukazují jen v noci.

„Karle, změnilo se něco mezi námi?“

Cítím, že mi má co říci.

„Ach ne.“

A přece nemluví a dívá se stranou, přece je v jeho očích smutek a prázdnota. Lehneme si do jeskyně a počkáme do večera. Pak půjdeme domů. Až se zase zítra uvidíme, bude všechno při starém.

Víš, Karle, chtěl jsem objevovat nové světy, proto jsem s tebou utíkal. Znáám mnoho slov, o nichž se mluví a jež jsou napsána na mapách. Chtěl jsem je poznat a objevit. Kam zmizely ty světy, kde jsou ona slova?

Věřil jsem, že náš útěk znamená skok v mém životě, že zestárnu a budu se moci postavit po bok velkým lidem.

Vždycky cítím údiv, kdykoli vyslovím nějaké slovo nahlas. Zdá se mi, že jsem je neřekl já, že někdo jiný za mne promlouvá a našeptává mi. To, o čem přemýšlím, nejsou má pravá slova. Jsou jim blíž, ano, ale ta skutečná jsou někde hloub, docela ve mně a až v mém srdci.

Podívej se, Karle, s tebou přece nepotřebuji hovořit, znáš mě a já znám tebe, nevnášej stín mezi nás, nestav mezi námi přehradu! Pak bych ti jenom říkal: Pojd' si hrát a to je dnes teplo a to dnes ošklivě prší. Nic jiného bych ti nemohl říci a to nechci, toho se bojím, neboť tě potřebuji.

Divím se, že také já pozoruji jitra a večer, divím se, že také já jím polévku, že také já pláči, že také já se směji. A s tebou necítím takový údiv. Buď' při mně, Karle, neopouštěj mne!

Jsme děti a být dítě znamená nevědět, znamená mít otce, matku a bratra, znamená mít chuvy, učitele a spolužáky.

Nemohu za to, že tomu nevěřím. Oni si naneštěstí již udělali svou představu a já jim ji nemohu rušit, nemohu je přesvědčovat, protože to neumím.

Karle, až budu velký, napíšeš dlouhou pohádku. Bude v ní všechno, co doopravdy cítím. Mohu ti ji dát přečíst? Budeš ještě, Karle, nebo zmizíš z mého světa a necháš mě o samotě?

Hleď, nemám vůli. A kdo má vůli? Je vůle plnění povinností? Co je má povinnost? Co je naše povinnost?

Vypravuji si pohádky. Ty pohádky nikdo nezná a nikomu je nepovím. Tobě nebo Mařence bych je někdy rád řekl, ale snad byste se smáli. Zkusím to teď s tebou.

„Karle, mohu ti vypravovat pohádku, kterou jsem si vymyslel? Víš, aby nám lépe utekl do večera čas.“

„Můžeš vypravovat.“

„Byla jedna veliká zahrada, kde bylo plno květin a ptáků. Ptáci zpívali a květiny voněly. Svítalo tam slunce, a když bylo velmi sucho, pršelo, a když byla půda dost vlhká, přestalo pršet. Všechno tam tedy bylo v úplném pořádku.“

U zahrady stál dům, v kterém bydlila maminka s malým synem, který se jmenoval Jiří. Volala na něj: Jiří, Jiříčku, a zpívala mu krásné ukolébavky, aby spal.

Ale jednou šel kolem té zahrady zlý pocestný a měl hlad. Zastavil se tedy a natrhal si něco hrušek a něco jablek z vysokých stromů. Pak ulehl pod jednu hrušeň a za chvíli usnul.

Malý Jiří byl právě na procházce, a když se vracel, uviděl toho pocestného. Sedl si k němu a pozoroval ho. Tu se poutník probudil a řekl:

„Co po mně chceš, ošklivý kluku?“

Jiří se polekal. Ještě ho nikdy nikdo tak zle neoslovil a všichni se na něj jen usmívali. Bylo mu do pláče a volal maminku. Maminka přiběhla a ptala se ho, proč ji volá. On jí ale nedokázal říci, co se mu stalo a proč je mu najednou tak smutně. Maminka myslila, že se jenom bál cizího člověka a řekla mu:

„Neboj se, Jiříčku, nic se ti nestane.“

A pohostila pocestného. Ten se stále mračil a odešel, aniž poděkoval.

Pak si maminka sedla do zahrady pod jednu jabloň, vzala Jiřího na klín a zpívala mu tuto písničku:

Dřímej tiše Jiříku
u své maminky
u ní se to hezky dříme
Až se ráno probudíme
půjdeme zase spat
u nás nesmí žádný hloupý
kohout kokrhát

Dřímej tiše Jiříku
u své maminky
vše je krásné jako dříve
jen se dívej stále dívej
dřímej dřímej dřímej dřímej
u své maminky

Takovou hezkou písničku mu zpívala, ale Jiří nemohl spát. Stále musil myslit na toho člověka, který mu říkal takové ošklivé věci a tak se na něj mračil.

A tu jsem šel kolem já. Vstoupil jsem do zahrady a poprosil o jednu hrušku a o jedno jablko. Pak jsem se sklonil nad Jiříkem a pohladil jsem ho. Hned přestal být smutný. Uvěřil, že jsou také jiní lidé než ti zlí, kteří se mračí.

Tak jsem všechno zachránil a to je konec pohádky.

„Líbila se ti, Karle?“

„Myslím, Toníku, že ti nerozumím.“

Co to řekl? Ať hned odvolá! Je nějaká větší urážka než říci, že nerozumím?

Jdu do nejzazšího kouta jeskyně a sedám si na malý kámen. Hledím otvorem ven. Již nemám přítele. Nerozumí mi. Odlišil jsem se od něj a jistě mě teď nenávidí.

Aťsi mě nenávidí, je pode mnou, cítím to, nepotřebuji ho, běž si pryč, Karle, běž si za svými, chci být sám!

Nejraději bych ho srazil do rybníka. Litoval by? Ale čeho? Nemá přece čeho litovat. To je moje vina. Všechno si vždycky zaviním sám. Oni mi nerozumějí. Ale já jim zato rozumím až příliš dobře. Jsou malí, nízcí a ukoptění, jsou přízemní a slepí a vyčítají mi, že jsem jiný. Nevadí. Najdu si cestu mimo ně. Nechtějí mne mezi sebe vpustit, ale vždyť já se jich neprosím, jděte pryč, lidé, hnusíte se mi.

Ach ne, odpusťte, jsem hříšný a nevidím východiska.

Pane Bože, pomoz mi teď. Co jest odpovědět těm, kteří nerozumějí? Má se jim zlořečit a spílat? Nebo se je má tím víc milovat? Odpověz mi, Pane Bože, čekám tvou odpověď!

Hleď, ještě nikdy jsi mi nepomohl, ještě nikdy jsi mi neodpověděl a vyčítáš mi jistě i mé pohádky. Ale vždyť to nic není, to je jenom taková zábava, jenom takové ulehčení, jenom takový skrovný úsměv mezi slzami, nelze mi je vyčítat!

Vyčítáš ptákům, že zpívají, a květinám, že voní? Vyčítáš jim, když zpívají falešně, když se teprve učí zpívat?

Ne, nechci se vychloubat, že zpívám. To není zpěv. Pouhá slova, která se procházejí, pouhá slova, která sám nechápu a která se proti mně spikla.

Pane Bože, ušetř mě vysvětlování! Ponechej mi mé místo před železnou obručí a dopřej mi konečně nějakou Mařenku. Slyšíš mne? Modlím se k tobě! Modlím se k tobě, i když ti nevěřím, neboť nejsi, a jsi-li, jsi mým nepřítelem. Dělá ti to snad radost, mít v malých dětech nepřítele?

Je mi zima a chvěji se.

„Toníku, znám také pohádku, ale není hezká.“

„Pověz mi ji, Karle, prosím tě o to.“

„Dobře. Je hluboký rybník a kolem něj stojí řada věží. Na každé z těch věží žije zakletá princezna, kterou nestřeží žádný drak ani zlý rytíř, ale trubači v černých maskách přes oči. Každé ráno vyjdou na hláskou vížku a vytrubují. Slyším je, i když dám dlaně na uši. Slyším je ve snu i v bdění. A princezny pláčí, neboť nikdo je nepřichází vysvobodit.“

Proto jsem já utíkal, víš, Toníku, proto jsem já musil utéci, a chápeš, že se mi nyní všechno zřítilo? Chtěl jsem utéci vyčítavým očím těch princezen, nemohl jsem se již do nich dívat, byl bych musil zemřít a utopit se v rybníku.

V každé věži je jedna Mařenka, krásná Mařenka, a všechny bych je mohl mít, hladit je a líbat je. Jsou pečlivě stráženy. A zemrou, aniž z nich spatřím víc než jejich smutné oči.“

Je ticho. Neřeknu Karlovi nic. Stačí přece to, co říkal on. Ano, stačí to.

Jak jsem byl hloupý a domýšlivý! Hledíme do vody. Tvoří se na ní kruhy, které se rozbíhají a zase navracejí. Je to, jako když člověk zavře večer oči. Voda se prohýbá a vlní.

Nikdy žádná loď neplavala po tomto rybníce. Nikdy se v něm nikdo nekoupal. Jen ti, kteří chtěli zemřít, leží na jeho dně. Veliké ryby plovou kolem nich a jedí je.

Ryby vám snědly vašeho syna, matky, a vy se jich štítíte? Říkáte, že páchnou? Kdo to pak tedy páchne? Ten, který zemřel a jehož jste milovaly? Někdo jiný? Ryby jsou přece živé a potřebují svou potravu, aby mohly žít. A váš miláček, který si vzal život, jim k tomu dopomáhá. Proč nemilujete ryby, které pochovaly vaše syny? Vždyť ony konají jenom svou povinnost, jako vy ji konáte, pohrčívající ve svých vnitřnostech jejich čistotnější družky.

O matky, matky, kam jste daly srdce?

Již je večer. Vezmeme své tlumoky a půjdeme. Mimoděk zrychlujeme kroky. Co nás čeká doma? Hněv a výčitky? Kéž by byl již zítřek!

Přecházíme kolem staré fary, která již dávno nemá obyvatele. V čase, kdy je v městě pout, stává před ní bramborové divadlo, jehož principál, stařec s pestrým šatem, obveseluje děti svým cvičeným psíkem, ubohou starou fenkou, a třemi králický s vyjevenýma očima.

Dovede nádherně polykat oheň, ten bílý stařec s tváří hladového šlechtice. I jiná kouzla provozuje. Dokáže, aby chlapec snesl vejíčko a aby fenka zpívala. Ale především hraje divadlo. Králíčky hýbají

podivením ušima nad zabitou bramborou, již kouzelník pohybuje. Je jim to ještě divné. Ale fenka, ta lhostejná fenka, která již jistě tři dny nejedla a má ustavičně slzy v poloslepých očích, té je to jedno. Atsi starý čarodějník provádí své kejkle, já mám hlad a nestojím o tu celou divadelní parádu!

Hned za farou je úzká ulička, jež nikam nevede. Povalují se v ní střepy a odpadky a naplňuje ji zápach, který je ve špíně, omamující a uspávající zápach.

V přilehlém domě bydlí tři slečny, staré panny s věčným úsměvem, třemi kočkami a plnými ústy zpráv z celého města. Když jde někdo kolem, vyptávají se ho na vše, co se děje, aby měly novinky vždy nové a nevysychající. Jmenují se Klára, Alžběta a Tereza Pulcová. Často jsme se jim posmívali pro jejich podivné jméno.

Klára je nejmladší. Vypravuje se o ní po městě, že byla kdysi velice krásná. Provdlala se ve dvaceti letech za bohatého úředníka. A potom je v jejím životě tajemná událost, o níž se smí jenom šeptat a která dosud není zcela objasněna. Zabila prý děťátko, které se jí narodilo po roce manželství, protože nenáviděla svého muže. Byla souzena a osvobozena. Od té doby je u svých starších sester, není již krásná, ale ošklivá, její vlasy jsou bílé a po celém obličejí má vrásky. Ubohá Klára Pulcová! Co jí zbývá jiného než vyprávět si se sestrami o osudech lidí? Všichni se jí straní a malé děti se jí bojí. Vzpomínám si, že před několika roky mě Pavlína strašila Klárou. Říkala: Budeš-li zlobit, hodím tě vodníkovi nebo zavolám Kláru Pulcovou, aby tě vstrčila do svého plátěného pytle. V noci jsem potom na Kláru myslel. Vídal jsem ji nad ohništěm, s vlasy rozpuštěnými a zlýma očima, jak říká nesrozumitelné průpovídky. Báł jsem se Kláry, jako se bojíme tmy, když ještě nevíme, že není zlá a že ani nestraší.

A teď je to všechno tak dávno! Klára stárne, ztratila svou čarodějnou moc, stala se jednou ze slečen Pulcových, které svými ústy mají celé město v moci.

To je dům ve slepé uličce. A tak to jde dál, dům za domem a ulice za ulicí, všechny je znám a všech jsem se dotýkal.

Jenom ti lidé, kteří v nich sídlí se svými soukromými strastmi a kteří se na mne smějí nebo mračí, podle nálady, jenom ti jsou mi zcela neznámí.

Co si asi myslí? Nemohu je již podezřívát a nemohu je podceňovat. Karla jsem také podceňoval a on mi pak vypravoval krásnou pohádku, všichni mne mohou překvapit svými pohádkami, ve všech je duše, říkal jsem to už přece.

Až vyrostu, budu jako oni, vážný a odměřený, budu zdravít ty, kteří mne budou převyšovat, a odpovídat na pozdrav podřízeným. Ai vyrostu, přijdu jim ukázat své děti, jak vyrostly, jak dobře vypadají, jak jsou bledé, jak se dobře učí, jak umí zpívat, jak málo jedí, jak...

Ach, každý ví o dětech jenom to, co je nezajímá! Ještě nikdy jsem neslyšel tatínka, který by se chlubil, že jeho syn už ví, co je láska, že jeho syn už ví, co je bolest a utrpení, že ví, co je cit.

Blížíme se k náměstí. Vysoká svítlna uprostřed kreslí kolem sebe kruh světla, jako na vodě a jako v zavřených očích, krámy jsou už zavřeny a po náměstí skoro nikdo nepřechází.

Loučíme se s Karlem. Náhle vidíme běžet proti sobě chlapce, mává na nás, je udýchaný, již je jen na deset kroků, teprve teď ho poznávám, je to Jaroslav Pulchert, můj spolužák, něco křičí, bože, co to křičí, neslyším ho ještě dobře, ale Karel, co se děje s Karlem? Zbledl a chvěje se.

Co křičíš, Jaroslave Pulcherte, co po nás chceš, stalo se něco?

Teprve teď je u nás a říká udýchaně a tiše:

„Víte, co je nového? Nevíte? Mařenka je mrtva.“

Kapitola šestá

Škrábl jsem se na ruce o skelný střípek. Malá kapka krve se vyhoupla na povrch a zdobí mou ruku. Není to červený korálek, není to šípek, není to slunéčko, je to malá kapka krve. Byla ve mně, procházela se po mém celém těle a již není. Vezmu ji na špičku jazyku. Chutná jako krev.

Unavení poutníci na poušti pili vlastní krev, aby utišili velikou žízeň. Když ji všechnu vypili, zemřeli šťastně, protože jejich hrdlo nebylo již vyprahlé, ale svlažené chladnou krví.

Z Kristových ran crčela krev a dodnes ji vidíme, neboť nesmyje ji žádný déšť, žádný prach ji nepopráší, žádný vítr neodvane.

A dobrý Henryk Sienkiewicz, v jehož knížkách proudila potokem, díval se zpovzdálečí na strašlivé a smrtonosné bitvy, v nichž se umíralo klidně, v nichž krev byla jen posvěcením smrti, v nichž stateční Poláci pobíjeli statečného nepřítele a byli pobíjeni.

Vezmu-li do ruky jediný květ hořce vonícího petrklíče, je to jako jít s mnoha kapkami rosy. Pak ale nakloní hlavinku, dívá se stranou a touží se vrátit. Otrhám jeho okvětní lístky a zabiji ho tak.

Kapka krve na mé ruce je zatím již suchá, podobá se rzi, je to rez, špatná krev, jež musí ucházeti. Smývám ji slinami.

Dýchá se mi velice těžce. Jdu pokojem, prohlížím věci složené ve vitrínce, dívám se na knížky v zasklené knihovně.

Zdá se mi, že je všechno ze skla. I papír, který šustí, slovo, jež zvučí, stůl, židle, stěny, celý náš dům, město, kostely, všechno je ze skla a dá se roztříštit jediným úderem.

Jenom okno, okno zamřížované mým pohledem, jenom to je prázdné a z ničeho.

Nepůjdu dnes na procházku. Zůstanu doma. Myslím na malicherné věci. Stavím zábradlí mezi včerejškem a tím, co je a bude, nesmím, vím, že bych se nechoval jako statečné dítě, že bych proléval slzy a proléval krev, leč nemohu se dívat zpovzdálečí, vidím až u svých očí vysoké a prostranné sklo, vybroušené a

s ozdobami, sklo vyfouknuté dělníky v továrnách, sklo ručně vykroužené, sklo pohledu, z nějž je mrtvá Mařenka.

Naše Pavlína chodí každé ráno do kostela. Vstává o hodinu dřív, a ještě pospíchá, aby nezmeškala začátek bohoslužby. Pak se vrací, když se pomodlila za nás všechny, za své rodiče, za svou sestru a za to, aby konečně jednou přišel chlapec, po němž touží a kterého by mohla milovat.

Maminka čítá večer před spaním několik stránek z tlusté knihy. Svítí si malou lampou a přivírá při čtení oči. Po desíti stránkách pomalu usíná, se síťkou na černých vlasech, usíná a druhého dne neví, o čem četla. Musí začít znova.

Tatínek dochází obden do schůzí. Je pokladníkem spolku, který bude stavět pomník velkému básníkovi, jenž se u nás narodil. Hlásí všechny dary, které došly, přítomným pánům a oni pokývují souhlasně a spokojeně hlavami. Každý rok předčítá úhrnnou zprávu a je znovu zvolen. Přejde pak domů všecek šťasten, usmívá se na nás a vypravuje o svém mládí.

Ota jezdí do školy do sousedního města, protože u nás taková škola není. Kvečeru se vrací s taškou pod paží a je z vlaku unavený a zamazaný. Vypravuje mi, co bylo ve škole. Byl vyvolán a uměl, byl vyvolán a neuměl, někdo rozbil okno, musí je zaplatit, někdo upadl v tělocviku a zlomil si ruku, bude ji nosit měsíc v sádře, to bolí, ruka se musí narovnávat, mnoho jich omdlí při takové bolesti a pak chová ruku jako miminko, houpá ji, ruka je spokojena, že se jí věnuje taková péče.

Karel hodně čte. Zná už všechny pohádky a dobrodružné romány. Nikdy o nich nechce mluvit, i když ho prosím, protože pak by si pokazil dojem o těch příbězích. Až vyhodí měšťanku, půjde na obchodní akademii, ale on by nechtěl být obchodníkem, chtěl by studovat lékařství, stát se lékařem a léčit zadarmo chudé lidi, kteří si nemohou zaplatit vyléčení svých nemocí. Možná že se mu podaří přemluvit tatínka, aby mu to dovolil.

Bratříček, kterého budeme mít už v létě, nám nadělá všem mnoho starostí. Budeme ho koupat, a když bude plakat, tak ho utěšíme, člověk vlastně nikdy neví, proč takové malé děti pláčou. Mají hlad, nebo je něco bolí? Nikdo se to nedozví a ony samy, když už potom mohou mluvit, na to dávno zapomenou.

Věžník, můj dobrý věžník, vstává v noci o třetí a o páté a zvoní na malý zvon. Říká se tomu vyzvánění na havíře. Ve tři hodiny havíři vstávají a v pět hodin jdou do práce. Nikdo však nevstává na věžníkovu vyzvánění a nikdo nejde do práce, protože je to jenom zvyk, který se dodržuje už po staletí.

Vrátný z pražského hotelu, věčně zamračený, věčně ochotný nastavit dlaň pro spropitné, sedává v své lóži, nespí, nezamhouří oči ani na vteřinu, jenom dříme, stále dříme. Vidí kolem sebe přecházeti svět, jak odchází zdravý a navoněný a vrací se opilý, unavený a skleslý. Čeká na něj, ví o všech jeho krocích a nikdy jej nepokáře.

Slečna a pání z vinárny, líbající se, opilí, zapomínající na všední den.

Tři staré panny z domu u slepé uličky, Klára, nejmladší a kdysi nejkrásnější, Klára Pulcová, pro posměch všem a pro pláč sama sobě.

Jaroslav Pulchert, který prodělal neštovice a má dolíčkovitou tvář, Jaroslav Pulchert, náhodný zvěstovatel, posílaný osudem.

Pan učitel, jemuž zemřela žena a jediné dítě, přísný pan učitel, který se umí tak krásně pod vousy usmívat, když mě nechá po škole.

Všichni spolužáci, hloupí a nevědomí, jež nic netísni a kteří si hrají na četníky a na zloděje, dávající přednost zlodějům. Mají jména, směšná jména, jimiž se častují v zdobnělinách jako nadávkami.

Muži a chlapci, ženy a děvčata z našeho města, jež znám, a přece neznám, se svými malými bolestmi a starostmi.

A já, který se dívám.

Jsme tu, v jednom houfu, stísnění a bez rady, hledíme na jedinou nepatrnou smrt, na jedinou tvář, jež je mrtva, na jedno

zživýchvstání, jemuž nikdy neporozumíme, na krásnou mrtvou Mařenku.

Vypravuje se, že když zemřel mamčin otec, můj dědeček, zapomněli na rakvi označit, kde je hlava a kde nohy. Potom bylo už pozdě znovu rozdělovat rakev. Pohřbili ho tedy po třech dnech a dodnes se neví, zda odpočívá správně a zda ho nic netlačí. Na jeho hrobě, kde jsme jednou byli, se klidně procházejí hrobařici a rostou nikým nevsazené sedmkrát krásné květiny. Stojíme u dědečkových noh či hlavy? Mrzí se na nás dědeček, že mu šeptáme své zprávy a své modlitby někam, kde nemůže slyšet? Posmívá se nám dědeček?

Zemřel stár a v spánku. Procitl už?

Je-li zamračeno a každý ví, že se jistě dá do večera do deště, chodím se skrýt do hudebního pavilonu v novém parku, protože vím, že tam nikdo nebude. Chodím kolem dokola, po lavičích, kde stává buben, basy, cella a ostatní velké nástroje, chodím po těch lavičích a myslím si, že jsem pan kapelník. Ó, pan kapelník není jen tak ledakdo! Má dva synáčky, dvojčátka, která jsou k nerozeznání, a prochází se s nimi každý den kvečeru po městě. V neděli stojí tady u té lavice, máchá rukama a hudba hraje. Řídí všechno a ví o sebemenší chybičce. Často se na své hudebníky mračí, když zahrají nesprávný tón.

Na jednom místě jsem tu vyryl své jméno. Dostal jsem nový ocelový nůž, který se dal zpočátku tak těžko otevírat.

Vedle mého jména je vyryto ještě jedno, jak zní to jméno, zní jako jedna starodávná pohádka, kterou vypravuje Pavlína, vždycky se jí směje, že žádnou jinou neumí.

Starému králi a staré královně se narodila Šípková Růženka. Tři sudičky se sešly u její kolébky a dvě jí daly krásné dary do vínku. Jenom ta třetí, již dlouho přehlíželi a již zapomněli z neopatrnosti pozvat, se rozzlobila a prorokovala, že Šípková Růženka jednou usne a dlouho se neprobudí, až přijde statečný rytíř, který ji políbí, a bude zase všechno v pořádku. A Šípková Růženka usnula.

Pak jsem tam přišel já a líbal jsem ji, tisíckrát jsem ji líbal na rty, leč ona se neprobudila, byla mrtva, nikdo ji už nemohl probudit, bylo pozdě.

Zní ta pohádka jinak, Mařenko?

Mařenko, jsi mrtva.

Kam mám odejít a koho se mám zeptat, Mařenko, s kým se mám poradit?

Stála jsi už někdy, prosím tě, s rukama ve vzduchu a nevěděla jsi, co s nimi počít? Hleď, klesnou-li mé ruce, vztáhnou-li se, všude tě nacházím.

Nemysli si, že pláče, Mařenko, pláče se, když se něco přihodí, ale stalo se mi něco? Nestalo, Mařenko, neznám jméno pro tento cit, jenž mi neuzavřel oči, takže se mohu dívat, ale uzavírá mi ústa, abych již nikdy nepromluvil.

Musím být tiše, víš, strašně tiše a jenom pod mým čelem to smí hovořit, šeptat a volat, že nejsi, že jsi zemřela, že, ano, vždyť víš všechno.

Jak je to vlastně teď s tebou, Mařenko?

Za tři dny, za tři dny tě pohřbíme, dřív ne, to bys mohla být ještě živá, budeme na tebe házet špetky hlíny, abys si na ni zvykla, aby tě nezavalila příliš náhle, ta hlína, slyšíš mě, Mařenko, jak zoufale volám?

To ne, to ne, že jsem tě měl rád, malé děti nemohou mít tak doopravdy rády jako ti druzí, ale že nejsi, Mařenko, ty myslíš, že já mohu všechno chápat? Jak mě přeceňuješ!

Jistě si vzpomínáš na nějakou věc, která ti byla nadevše drahá, již jsi hýčkala a s kterou ses ukládala ke spánku. Stalo se ti někdy, že se ti ta věc najednou ztratila? Že nebyla vůbec k nalezení? Že jsi po ní všude marně pátrala? Jestliže se ti to stalo, co jsi dělala, Mařenko? Pověz mi to!

Vidíš, neodpovídáš a necháváš mě, abych si odpověděl sám. Můžeš být tak nemilosrdná, Mařenko?

MLčím již a jdu ven. V nízkém domě s oprýskanou zdí, kde bydlí Mařenčin tatínek, je její tělo vystaveno v rakvi, u níž hoří svíce. Jde se tam ulicí zazděné Ruthardky, která byla věrolomná, zradila své krajany pro velikou lásku k nepřátelskému důstojníkovi. Její otec, starosta města, ji dal za trest zazdít do malého domečku, který se ukazuje všem cizincům s pýchou a okázalostí.

Půjdu se na Mařenku podívat, sám, aby o tom nikdo nevěděl. Je zamračeno. Slunce je za mraky, ale za okamžik zase vyjde. Vstupuji do domu. Na chodbě potkávám babky v šátku, mají červené oči a našlapují po dlaždicích tiše, že je skoro není slyšet.

Dveře do pokoje jsou otevřené. Neznám tu nikoho, ani oni mě neznají. Nevidím Mařenku. Kde je Mařenka?

Za oknem padá sníh, sype se tiše, nehlučí, nezlobí, jenom tak dopadá na zem, rozplývá se dotykem. Za oknem padá sníh, hovoří neslyšitelnou sněhovou řečí o své věčnosti a potom náhle není, je z něj bláto, za tři dny bude pohřben.

Ano, Mařenko, tady ležíš. Tvé vlasy jsou dosavad zlaté. Jsi vážná.

Je to tak dobře, ale já odcházím, slyšíš, já jdu domů, Mařenko! Je mi, jako bych se probíral leta starými papíry, na nichž jsou napsána slova, která dnes nic neříkají, ale jež kdysi byla všechno. Je mi, Mařenko, jako by mi kdosi, na němž nezáleží, říkal, že to jde se mnou z kopce a že jestliže se nezměním...

Nuže, jsi mrtva, vím to, řekla jsi mi to dost hlasitě, ale nyní již konec žertu! Otevři oči, Mařenko, buď trochu skromnější, nesluší se, aby taková holčička ležela za bílého dne v bílé rakvi, měla zlaté vlasy a modré zavřené oči a nedovolila, aby se jí na ně někdo podíval.

Zanech těch žertů, Mařenko, nasmáli jsme se dost, přinesu ti nějaké ovoce, chceš, nebo květiny, Otu ti přivedu a Karla a tvé přítelkyně, ale ne, je zbytečné je vodit, ony jsou tu, všichni jsme tu, Mařenko, a díváme se na tebe, nestydíš se, je ta bledost opravdová, nechce se ti začervenat se?

Jdu k rakvi a беру Mařenku za ruku.

Mařenko, vždyť já už nebudu utíkat, to byl také jenom žert, víš, už jsem se vrátil, Mařenko, nedopouštěj, aby tvá ruka byla tak chladná, netvař se tak vážně, já také rozumím žertu, ale nezacházej příliš daleko, jsou místa, odkud se již nelze vrátit, já je znám, je jedno místo na Čížkově skále, však je také znáš, a tam když se někdo postaví a nahne se dopředu, nemůže se již navrátit!

Udělal ti někdo něco, Mařenko? Ukaž mi ho, budu se s ním prát, jsem silný a přeperu hodně kamarádů, ukaž mi ho, Mařenko, a já jej svrhnou z Čížkovy skály, ať se třeba utopí, ať zmizí z tohoto světa, když ti ublížil! Nikdy nedopustím, aby ti ubližovali.

Vidíš, takový já jsem, a ty si se mnou zahráváš. Říkají, že jsi umřela, že již nikdy... Ne, nevěřím jim. Už příliš dlouho mi vypravovali jenom pohádky, ošklivé pohádky, a mysleli, že mi to stačí, počkej, Mařenko, já jim ukáži, podívají se, co umím, všechny je...

Tu se mi zdálo, že se Mařenčiny rty pootevřely.

Nesnesu to již, utíkám, pryč z tohoto mrtvého domu, pryč od těchto zkormoučených lidí, do svého, do svého, kde je mé, lidé, Mařenko, kde je mé?

Padá sníh (odkud je jeho barva a proč se jí vlastně říká bílá?), padá sníh, nastavuji mu nepokrytou hlavu, nechť zmírá na mém čele, nechť se mu nedostane země, nechť se do mne vpije!

Už velice dlouho jsem nepromluvil. Umím ještě vůbec mluvit? Říkám si:

„Padá sníh a Mařenka je mrtva.“

Ano, umím ještě mluvit, ale o čem, o čem to mluvím? Budu někdy moci říci tak docela klidně:

„Je tam dnes ale vánice! A kolik tě stál ten krásný ocelový nůž?“

Bylo jedno staré rádio. Když někdo otevřel tajemný zámek, který mu dával hrát, počala se z něj linout hudba. A byla to opravdová hudba, vážná jako na klavír, smutná jako na housle, temná jako na cello. Každý, kdo mu naslouchal, stal se jeho zajatcem a byl zaklet velikostí té hudby.

Jednou jsem šel náhodou kolem a spatřil jsem Mařenku. Nemohl jsem slyšet hudbu, neboť jsem spatřil Mařenku. Slyšel jsem ji a cítil jsem ji, tu Mařenku, která zemřela, tu Mařenku, jež mi bude předznamenávat všechno na světě, bez níž nebude hudby ani obrazů, bez níž nebude pohledů.

A hle: stařec, jenž kloní se ke smrti, dítě, jež se učí vidět, chlapec učící se lásce a dívka, křehká a nalomená, jsou zasaženi hudbou. Kdosi zná tajemný zámek, jenž je otevírá, na jehož pokyn stanou se z nich dosud neznámí lidé, lidé s jinými jmény a jinou podobou.

Bylo jim dáno vychládati. Poznali cit, aby jej ztráceli, po částech, ale docela ztráceli, až se z nich stanou sutinky, sutinky starce, dítěte, chlapce, dívky.

V mém srdci napsal Bůh velikým písmem slovo poznání, jež nemohu smazat. Domníval se, že jeho práce je vykonána. Netušil, nezkušený, že je přečtu již teď, tak předčasně, a že mi tím způsobí cosi, co znamená konec všemu a převrat všeho. Jsem odsouzen k vychládání.

Mařenko, zapomenu na tebe a budu sedávat jako tatínek u stolu obtíženého jídly a znesvěcovat tvou památku vzpomínkami. Není to, Mařenko, nejkrutější žert, jakého se Bůh mohl dopustiti?

Proč jsem tě poznal? Ach ne, ne proto, proč jsi však zemřela? Mařenko, vždyť zemru i já, později, neboť jsem nejmladší a musím čekat, ponižovali by mě, jako mají nyní právo ponižovat tebe, oni by mě ponižovali, víš, a nesnesl bych to.

Kdo, který Bůh mi zabráni zapomenout na tebe? Chci ho vyhledati!

Znám obraz, který se jmenuje „V bílé a černé“. Jdu se na něj domů podívat. Právě se večerí. Ještě se na mne zlobí pro náš odjezd do Prahy, ale maminka se již usmívá a tatínek na to brzy také zapomene. Ota sedí zcela klidně, jako by se nic nestalo. Tatínek má dobrou náladu, a dá tedy asi něco k lepšímu. Nemohu se již dočkat. (Kéž bych mohl jít spát!)

„Nač vlastně umřela ta Mařenka? Nevěděl jsem, že je nemocná.“

„Ale, nebyla nikdy zdravá. Takové třasořitky umírají v mládí. Dostala prý celkovou otravu krve.“

Ota klidně poslouchá!

„Nu, je jí škoda. Přece jenom mohla mezi námi ještě chvilku být.“

„Už je to takové. Všichni musíme zemřít.“

Nevydržím tu déle!

„Maminko, je mi špatně.“

„Copak je ti? Snědl jsi v té Praze něco, co ti nechutnalo?“

Ano, milá maminko, najedl jsem se něčeho, co nelze strávit, ale tomu ty naštěstí nerozumíš.

„Půjdeš si hned lehnout, Toníčku, to by tak bylo, abys se zase rozstonal.“

Ukládají mě a jdou do velkého pokoje pokračovat ve svých řečech.

Zemřela na celkovou otravu krve!

Rozhoduji se všechno zaspát. Ráno bude jiné než večer. Skáči do spánku jako do ohromné prachové peřiny a je mi tam dobře, takže se slastně protahuji.

Usínám a říkám si poslední větu tohoto těžkého dne, větu, jež všechno kouzelně smazává a jež mne postrkuje zázračně kupředu a stranou:

„Kolikpak dní máme ještě do hlavních prázdnin?“

Kapitola sedmá

*Neřekl jsem ti to proto, abys rozuměla.
Vyprávěl jsem ti příběh, abych tě
poněkud potěšil. Nyní je pozdě a je čas
k spánku.*

PIERRE LOUYS

Přítel mi řekl dobré ráno a pousmál se k tomu, jako by pozdrav, první ranní pozdrav a čistá radost ze dvou jasných slov patřily k sobě neodlučitelně dohromady.

Přítel, který mi dává novou naději pokaždé, když rozlámu některou ze svých hraček, kterou jsem miloval celým srdcem, a přece ji oželím při prvním jeho slovu, při prvním stisku ruky, jímž si vyznáváme přátelství.

Přítel, který má mnohá jména a někdy se ani nejmenuje, protože toho nepotřebuje.

Kdybych řekl vítr, kdybych řekl úsměv, kdybych řekl jítro, kdybych řekl klid, ta slova by neznamenal nic, skoro nic. A přece jsou, osamělá a se mnou, pomáhají mi a uklábávají mne.

Přestávka mezi něčím, co minulo, a něčím, co teprve přijde, neznamená také skoro nic. Probíhá, svou krásnou cestou probíhá, je teprve na začátku, nyní uprostřed, ještě jedna zatáčka a přijde zakončování, ale tam nevidím, za ten záhyb, který tvoří zelený kopec, nemohu nahlédnouti.

Někdo o tom ví, někdo to vidí. Usmívá se na mne, kývá, tváří se tajemně, takže se chvěji, praví mi:

„Dobré ráno, dobrý večer, dobrou noc, dobrý den, milý Toníku.“

Je to Bůh, opravdový Bůh, který vede mou ruku, když se učím kreslit a psát, který vede mé srdce, když se učím zapomínat.

Někdy ovšem i ráno přší, jako dnes. Kapky ťukají na okno, stékají do okapu, z okapu dlouhou cestou do řeky a potom ještě dál, tam, kde je moře, kde jsou mraky, kde je nebe.

Po celém městě prší, prší i na kousek otevřené země, kde bude pohřbena Mařenka. Ano, prší i tam, ale vyhlédnu-li z okna, spatřím ve velké dálce, až skoro u obzoru, slunečný kraj, kde nejsou ani mraky, ani déšť, ani nepohoda.

Když jsem zavřel dveře domu, kde ležela mrtvá Mařenka, skončilo se něco a neviděl jsem ji už. Proto jsem mohl plakat.

Stojím-li zády k Mařence a lidé na mne pokřikují, zda ji vidím, odpovídám:

„Nemohu ji přece vidět, protože mám jenom jedny oči!“

A raduji se, že jsem je obelhal.

Dnes se raduji ještě pro něco jiného. Než půjdu dál, než se přivroutí hřbitovní vrátka toho hřbitova, kde za rok, až se sesuje země, bude vztyčen mramorový náhrobek, než se přivroutí hřbitovní vrátka, mohu říci Mařence pohádku. Nestala se totiž dosud andělem a porozumí snadno mým slovům.

Může se na mne Mařenka zlobit, když je mrtvá, nemůže se jí nic zlého přihodit a ten ranní déšť neustává?

Mařenko, jsem ti nevěrný. Opakuji si to slovo ještě jednou. Není mi ničeho líto.

Mařenko, jsi věc, mrtvá věc, která může ještě chvilku žít, dám-li jí k tomu pokyn.

Poslouchej tedy, drahá Mařenko, poslouchej ještě jednou a naposled. Příběh, který ti hodlám vypravovat, nezní jako pohádka, ale jako skutečnost, ošklivá a nelítostná skutečnost, proto se ho děším, zneklidňuje mne a zakaluje všechno, co vidím. Špinavé kapky plné prachu mřízují nyní můj pohled, hlína země, kam ulehneš, je jimi obestřena a její chuť není již sladká, ale nasládlá jako pokoj, kam nemůže vítr zabeďněnými okenicemi.

Vypravuji ti příběh, Mařenko!

Byla jedna místnost, kam vstupoval Toník jen málokdy. Veliké, zelené obrazy krajin visely na jejích zdech a v jednom rohu stál klavír, na nějž nikdo neuměl hrát. Na zemi ležely tlusté koberce, plné prachu.

Ach, Toníkovi se pranic nelíbilo choditi po kobercích! Snad se to někdy hodí k taškařicím, protože může po špičkách dojít až k tatínkovi, dát mu rychle ruce na oči a změněným hlasem se ptát, kdože to asi je. Ale když se zlobí, přechází po pokoji, jeho kroky nezní a vypadá, jako by se radoval z ticha, když chce někdy udělat veliký rámus, a ono to prostě nejde, tu by nejraději vylil černý inkoust právě doprostřed toho hlubokého měkkého koberce, ať se maminka zlobí, ale je tu příliš velké ticho, jsme tu příliš sami a tahle samota nezní, jak má znít. Je to kobercová samota.

Jednou odpoledne, není to tak dávno, jak by si asi mohl někdo myslit, snad včera, snad předevčírem, šel se Toník projít po kobercích a zabrnkat na klavír, protože mu bylo smutno od té doby, co zemřela Mařenka, jeho veliká láska.

Šel pomalu po tmavé chodbě s narovnanými balíčky, až došel k bílým dveřím. Zastavil se před nimi. Byly velice bílé se zlatou klikou uprostřed a vyhlížely jako brána k něčemu neznámému a tajemnému. Zastavil se na okamžik před těmi dveřmi. Za nimi – je pokoj, nevlídný a smutný, za nimi není nic, co Toník nezná, či snad přece?

Bože, dej, aby nezahlédl, co jeho oči nemají spatřiti!

Potichu otvíral. Zlatá klika chladila ho do ruky a Toník k ní na chvíli přiblížil čelo.

Potom byly již dveře otevřeny a pomalu se zase dovíraly. Nezpůsobily žádný šramot a Toník se klidně obrátil čelem k pokoji.

U okna kdosi stál. Byli dva, ale zpočátku se Toníkovi zdálo, že jsou jeden, tak byli k sobě těsně přiblíženi. V pokoji bylo už přítmí a zakrývala je zpola průsvitá záclona. Toník udělal dva kroky. Nezpozorovali ho dosud, ale ani on ještě nepoznal, kdo to vlastně je.

A tu uviděl. Rty těch dvou, byl to chlapec a děvče, byly na sebe položeny. Ruka chlapcova byla tam, kde mají ženy ňadra, ano, právě na tom místě!

Dívka je – Pavlína, a Ota, co ten tu pohledává? Co to tu dělají? Líbají se? Líbají se přece milenci, a Ota, Mařenka, která včera zemřela...

Za záclonou, kam nemohl Toník proniknouti, již nemohl strhnout, aby cosi odhalil, aby odhalil slovo sladké a všudypřítomné, jež zní nevěra, skončil Toníkův pláč nad zemřelou Mařenkou.

Poznal, že Mařenka byla pouhé jméno, jež se dá lehce nahradit jiným, třeba méně krásným, jež se dá nahradit, jako se vyměňuje křehký koflík, který jsme z neopatrnosti rozbili.

Byl potom pryč, venku z pokoje, v němž se objímal Ota s Pavlínou, za bílými dveřmi se zlatou klikou uprostřed. Stál na chodbě, bylo šero a skoro již tma, v sousedství se tiše rozehrál klavír a Toník ztratil svou Mařenku, jež mu nikdy nenáležela ani na jediný okamžik.

Věděl, že ji za dva dny pohřbí a že jeho kroky nebudou již více souběžné s jejími.

Poslouchala jsi mou pohádku, Mařenko? Poslouchala jsi ji pozorně? Neuměl jsem ji vypravovat. Byla příliš těžká a příliš lehko viditelná, víš, takové pohádky se nehodí k vypravování, nad nimi se má udělat kříž.

Přestává pršet. Nebe je zpola modré a zpola ještě šedivé, jak se pomalu rozjasňuje.

Jdu na návštěvu k svému vězníkovi. Kostel svátého Jakuba, tam se slouží mše za všechny zemřelé. V den, kdy jsme se s Karlem vraceli z Prahy, bylo slyšeti po celém kraji hlas umíráčku.

Vystupuji po schodech, dotýkám se vlhkých zdí, zahýbám kolem zvonu Vavřince a ostatních zvonů a klepám tiše na dveře komůrky, kde mne očekává osamělý vězník.

„Dobrý den, pane vězníku.“

„Dobrý den, chlapče.“

„Pane vězníku, dostal jste můj dopis?“

„Ano, hochu. Tak co stále děláš? Vidiš, vrátil ses.“

„Já jsem se vrátil, ale slyšel jste už...“

„To víš, že slyšel. Celé město o tom hovoří.“

„Ale o čem, vězníku?“

„Poslouchej mne chvilku. Před padesáti lety a ještě dřív jsem si nesmírně rád hrával na slepou bábu. Nemyslíl jsem vlastně na nic jiného, víš, to jsem byl tak stár jako ty. Znáš tu hru, není-li pravda? Někomu se zavážou oči černým šátkem, aby zhola nic neviděl, poví se překrásná průpovídka, slepá bába se roztočí a hledá. Tápe kolem sebe nataženými rukama, klopýtá ve světnici o židle a stůl a o stromy, když se hraje v lese, až najednou někoho chytí a ten se stává novou slepou bábou.

Chtěl jsem ti o té hře vypravovat, hned když jsem se dozvěděl o Mařenčině smrti. Že je to hezká hra?“

„Ano, pane věžníku. Odpoledne je pohřeb. Půjdete tam se mnou?“

„To víš, že půjdu. Jen aby se vydařilo počasí.“

„Já jsem na vás vzpomínal, věžníku, když mi bylo smutno, a myslil jsem si, že bychom se mohli stát dobrými přáteli.“

„Platí?“

„Platí!“

„A ještě něco.“

„Co ještě, Toníku?“

„Nad Vavřincem si udělaly vlaštovky hnízdo. Viděl jste je? Věžníku, víte, co se stalo s Otou, že Ota a Pavlína...“

„Já vím. To nic není. Jen buď hezky hodný a nezlob maminku.“

„Ale Ota měl Mařenku rád!“

„Řekni mi, Toníku, kdo ji neměl rád.“

„Vy jste ji znal?“

„A jakpak bych ji neznal! Chodila sem ke mně skoro každý den.“

„Proč jste mi o tom nikdy neřekl?“

„Tak běž domů, Toníku, abychom odpoledne nepřišli pozdě.“

„Věžníku, měla mě Mařenka ráda?“

„Tak na shledanou.“

„Věžníku, věděla Mařenka, že já...“

To už ale zvoní poledne, věžník tu dávno není a já stojím, chytám se rukama stěn, klopýtám o židle a stůl jako při hře na slepou bábu

a zdá se mi, že nikdy nikoho nechytím a černý šátek zůstane na mých očích až do skonání světa, amen.

Nemohu dělat nic jiného než vzhlížet ke svému vězníkovi. Je o tolik větší, že jeho hlava mi skoro mizí, když kráčíme spolu v průvodu, ruku v ruce a tiší.

Z domu v ulici Ruthardčině vynášeli chocholatí páni bílou rakev. Mařenčin tatínek v černém oděvu stál vzpřímen a bledý a nebylo mu asi příjemné, že se na něj všichni dívají.

To už je dávno pryč, zvon vyzvání do pomalého taktu s našimi kroky, kapela vyhrává a zpěváci zpívají žalmy, hřbitovní vrátka jsou nedaleko.

Celá naše škola je tu a i ostatní školy se svými učiteli. Staré babičky, vnoučátka, dospělí. Snaží se být vážní, ale myslí zatím na to, jak to bude veselé, až se budou s kapelou vracet ze hřbitova.

Zahýbáme na starý hřbitov. Je tu plno listnatých stromů a sedmkrát krásných květů, nějakí ptáci prozpěvují, hřbitov je veliký háj s vysypanými cestičkami, je mnohem hezčí než nový park a je tu také lépe.

Stavíme se do kruhu kolem kousku otevřené země. Někdo mluví, je dojat, za našimi zády stará žena hlasitě vzlyká. Jsem klidný, tisknu vězníkovu ruku a dívám se do země.

Zavěsili rakev na provazy a spouští ji. Tře se o zem a skřípe. Teď půjdeme jeden po druhém a lopatkou shodíme na ni špetku hlíny, třikrát, jako jsou tři přání, která je si možno přát, když padá hvězda. Hrobaři potom dokončí práci.

Posadili jsme se s vězníkem na lavičku. Kapela s lidmi už odešla a slyšíme ji na pochodu vesele vyhrávat. Mlčíme.

Chce se mi klást vězníkovi mnoho pošetilých otázek, jaké kladou děti a jsou za to kárány, neboť je na ně těžko odpovídat.

Chce se mi představit si život v jediném okamžiku, jako si jej představují umírající.

Chce se mi vyšplhat na tuto vysokou vrbu a rozhlédnout se po světě, abych si mohl říci:

„Hle, dívám se ze hřbitova na širý svět!“

Chce se mi odpočívát, velice dlouho odpočívát a vymyslet si nějaké slovo, na němž bych se rozložil jako na lehátku.

Chce se mi vzpomenout si na píseň, jež mi zní v uších již tři dny, které se nemohu zbavit a jejíž notu jsem jednou zaslechl u potulného kolovrátkáře. Je to nejkrásnější píseň, protože je celá o mně, o Mařence a o světě. Snad ji prozpěvují andělé, přál bych si to, ale zatím jsem to jenom já, kdo jí dá šat ze slov, který je chatrný, a neměl by být, protože nota té písně je nadevše. Zazpívám si ji dnes večer, než usnu, protože pak bude nejpravdivější. Jak jenom asi zní? Nikdy ji nebudu moci zazpívat!

Hluboká tma je venku
déšť zpívá do oken
hluboká tma je venku
krev stéká po kolénku
děvčátko přede sen

O malý střípek ze skla
když jsi se zranila
a krev jak sníh je lesklá
„Mařenko vždyť jsi zhezkla“
proč by ses rmoutila?

A k tomu jistě spinká
když oči přivírá!
Z mých slz je světlá linka
hraji si na tatínka
a vidím motýla

pod zavřenými víčky
kde počíná můj svět
pod zavřenými víčky
již rozsvítili svíčky
zhasnou co nevidět

Ó malé světlo ve mně
vším co je krásného
ať zní má dobrá země
ať jistě pošle ke mně
anděla strážného!

To se mi asi jenom něco zdálo.

V mém srdci zůstává posud tvrdá skořápka. Mohu ji rozlousknout a naléztí jádro? Ještě ne, ještě ne!

Slíbil jsem kdysi věžníkovi, že se stanu jeho nástupcem. Je to teď moje jediné přání.

Vstáváme a jdeme. Silnice není dlážděna, je šero, naše chůze je vyrovnaná. Kam jenom dojdeme, když neustaneme v této chůzi? Dojdeme domů!

Těším se již, nesmírně se těším, Pavlíno, maminko, tatínku, Oto, Karle, věžníku, Mařenko, Pane Bože, těším se, až dojdeme domů!

„Mohl bys všechno udělat lépe, kdybys to jenom dělal až zítra,“ říká mi věžník.

Směji se takovému žertu a odpovídám:

„Na tom přece nezáleží. Je lépe, když už bude konec. A zítřek je tak daleko! Nevím, nepřerostl-li bych vám zatím přes hlavu.“

„Ty jsi jako ten chlapec, který přeléval moře lasturou a neměl nikdy dost.“

„Mýlíte se, věžníku, už mám dost.“

„Čeho máš dost?“

„Mám to říci hned?“

„Raději až zítra.“

Čekám tedy na zítřek a zatím se spokojeně usmívám.

To, co mi velcí lidé vzali z úst, stalo se jejich slovy a já s tím podle všeho nemám nic společného. Ale přece, zastavím-li se na okamžik, cítím na svých vlasech zezadu čísi dech, který je dechem člověka. Rád počkám, až vstoupí také do mého srdce. Neví, jak toužebně ho očekávám.

Koho?

Člověka, a to jsem já.

Když docházeli na náměstí, kde se měli rozloučiti, zaslechl náhle Toník mocný hlas, který zněl z nebeských výšin a rozléhal se do celého světa. Toník zvedl překvapeně hlavu, ale věžník se tvářil, že o ničem neví. To připomnělo Toníkovi, že je to sám Bůh, který volá jenom k němu. Poslouchal tedy pozorně a slyšel. Boží hlas přehlušil všechno a Toník si uvědomil teprve za chvíli poslední větu, která byla nejmocnější a zněla nejnaléhavěji. Bůh volal:

„Ševče, drž se svého kopyta!“

Toník se zastavil, přiložil ruce k ústům a řekl něco tak tiše, že ani věžník nic nezaslechl. Ale Bůh to slyšel a bylo mu z toho divně u srdce. Toník řekl:

„Ztratil jsem své kopyto, Pane!“

Jiří Orten
Toník a Mařenka

Vydala **Městská knihovna v Praze**
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání
Verze 1.0 z 30. 12. 2013